

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Alla har en egen bild av vad som är vackert.

- Förskollärarens perspektiv på påverkansfaktorer för det dagliga arbetet med estetiska läroprocesser i förskolan.

Johanna Hesselroth och My Kasonen Selin
Förskolläraryrket
Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA1G

Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT/2014
Handledare: Maria Reis
Examinator: Cecilia Wallerstedt
Kod: HT14-2920-014- LÖXA1G

Nyckelord: Estetiska läroprocesser, skola, barn, förskola, lärande i samspel, förskollärarens perspektiv, kompetensutveckling, samhällelig påverkan, status.

Abstract

Studiens syfte, att synliggöra vissa påverkansfaktorer som några förskollärare med ett eget intresse för estetiska läroprocesser beskriver och problematisera i relation till sitt arbetssätt och till barns lärande. Studien består av en semistrukturerad intervju med tre förskollärare och en musikpedagog som arbetar på en förskola med musikinriktning. Det sociokulturella perspektivet på lärande genomsyrar denna studie. Insamlad data har analyserats och diskuterats utifrån Dysthes (2003) aspekter på lärande ur ett sociokulturellt perspektiv. Dysthes skriver att lärande är situerat, huvudsakligen socialt, distribuerat, medierat och att lärande är ett deltagande i en praxisgemenskap. I resultatet presenteras de påverkansfaktorer som respondenterna i studien belyser. Påverkansfaktorerna är pedagogiska trender, skollagar och styrdokumentens utformning som i sin tur skapas i sin kulturella, sociala och ekonomiska kontext. Resultatet kommer att redovisas i löpande text efter följande rubriker; samhällets påverkansfaktorer på estetik, utbildningens betydelse för estetik samt möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik. I resultatdiskussionen kommer respondenternas perspektiv på påverkansfaktorer inom estetik diskuteras utifrån Dysthes tolkningar och tidigare forskning. I metoddiskussionen diskuteras och problematiseras metodvalet i relation till valt analysverktyg och studiens syfte. De etiska överväganden författarna har gjort under processen kommer även att diskuteras. Didaktiska konsekvenser kommer sedan redovisas utifrån studiens syfte vårt resultat och vår diskussion. Fokus kommer där att ligga vilka uttrycksmöjligheter barn får för att utveckla sin identitet.

Förord

Vi vill börja med att tacka alla respondenter i förskolan som bemött oss väl och delgivit sina perspektiv, så att vi har kunnat utföra denna studie. Studiens process har gett oss nya tankar kring vikten av estetiska läroprocesser och därmed utvecklat oss som blivande förskollärare. Vi vill även tacka vår handledare Maria Reis som har väglett oss i vår process mot ett slutgiltigt resultat. Sedan vill vi gärna tacka våra familjer för att de har stöttat oss under processen. Sist men inte minst vill vi tacka varandra för att vi genomfört detta arbete genom ett ypperligt samarbete.

Innehållsförteckning

1	Inledning	6
1.1	Syfte och frågeställningar	7
2	Begrepp	7
2.1	Estetiska läroprocesser.....	7
2.2	Estetik och det estetiska.....	8
2.3	Konst.....	8
3	Litteraturbakgrund	9
3.1	Samhället och individen	9
3.2	Estetikens roll i förskola och skola.....	9
3.3	Barns lärande och estetik	11
3.4	Pedagogers kunskapssyn på estetiska läroprocesser.....	11
4	Teoretiskt perspektiv	12
4.1	Lärandeaspekter i ett sociokulturellt perspektiv	13
4.1.1	Lärande är situerat	13
4.1.2	Lärande är huvudsakligen socialt.....	13
4.1.3	Lärande är distribuerat	14
4.1.4	Lärande är medierat	14
4.1.5	Lärande är deltagande i en praxisgemenskap.....	14
5	Metod	14
5.1	Genomförande	14
5.2	Urval	16
5.3	Databearbetning	17
5.4	Analysverktyg.....	17
5.5	Etik.....	18
5.5.1	Etiska överväganden i genomförandet.....	19
5.6	Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	19
6	Resultat	20
6.1	Lärande är situerat	20
6.1.1	Samhällets påverkansfaktorer på estetik	20
6.1.2	Utbildningens betydelse för estetik	21
6.1.3	Möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik.....	21
6.1.4	Sammanfattning	22
6.2	Lärande är i grunden socialt	23

6.2.1	Samhällets påverkansfaktorer på estetik	23
6.2.2	Utbildningens betydelse för estetik	23
6.2.3	Möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik.....	24
6.2.4	Sammanfattning	24
6.3	Lärande är distribuerat	24
6.3.1	Samhällets påverkansfaktorer på estetik	25
6.3.2	Utbildningens betydelse för estetik	25
6.3.3	Möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik.....	25
6.3.4	Sammanfattning	26
6.4	Lärandet är medierat	27
6.4.1	Samhällets påverkansfaktor på estetik	27
6.4.2	Utbildningens betydelse för estetik	27
6.4.3	Möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik.....	27
6.4.4	Sammanfattning	28
6.5	Lärande är deltagande i praxisgemenskap	28
6.5.1	Samhällets påverkansfaktorer på estetik	29
6.5.2	Utbildningens betydelse för estetik	29
6.5.3	Möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik.....	29
6.5.4	Sammanfattning	30
7	Diskussion	30
7.1	Metoddiskussion	30
7.2	Resultatdiskussion	32
7.2.1	Samhället och estetik	32
7.2.2	Utbildning och estetik.....	33
7.2.3	Möjligheter och hinder till kompetensutveckling.....	34
7.3	Didaktiska implikationer	35
8	Slutsats	36
8.1	Förslag på fortsatt forskning.....	37
9	Referenslista.....	38
9.1	Elektroniska källor.....	39
10	Bilagor	40

1 Inledning

Idag ska personer i svenska samhället fostras till ”goda” medborgare. Medborgare som efter skolans utbildning ska kunna ta sig fram i ett samhälle som liknar ett spindelnät. Detta spindelnät beskriver Lindgren (2011). Hon har gjort en forskningsstudie med syftet att lyfta fram lärares samt skolledares perspektiv på deras arbete i förhållande till estetiska läroprocesser. Lindgren presenterar i studien diskurser kring vad som legitimerar estetik i skolan. Studien visar bland annat på att samhället kan ställa krav på kompetenser hos en individ. Hennes studie visar att vuxna menar att barn under sina skolår ska formas till att vara drivna, aktiva och ta för sig men samtidigt ska de vara kreativa, anpassningsbara och kunna anpassa sig till gruppen. Det är ett samhälle för människor som inte avviker från samhällets ideala mall på vilka egenskaper en person ska ha. Individerna som inte passar in i den mall som samhället skapat, kan genom estetiken ges fler uttrycksmöjligheter. Wiklund (2009) är utvecklingskonsult med inriktning på skolutveckling inom pedagogik, estetik och kultur i skolan. Wiklund har även beprövat erfarenhet då hon har varit musiklärare. Hon skriver att barn som exempelvis har svårare för de teoretiska ämnena kan nå ett lärande genom de estetiska läroprocesserna. Vidare menar hon att samhället generellt värderar estetiska ämnen lägre än de teoretiska, estetiken hamnar inte i fokus vilket hon tycker är problematiskt.

Enligt Skolverket (2010) ska förskolan vara en demokratisk plats där barn ska få möjlighet att utveckla sina intressen och därmed kompetenser i en miljö där de får vara med och påverka. Författarnas erfarenhet är att alla barn som vuxna har olika intressen som leder till olika kompetenser, det gäller både i samhället och i förskolan. Författarna har även erfarenhet av att det i förskoleverksamheten är många förskollärare som saknar en medvetenhet kring estetikens betydelse och hur de kan använda estetiken för att öppna för barns olika uttryckssätt. Problematiken kring estetikens låga status i samhället kan ställas i relation till förskollärares användande av estetik. Vilka hinder och möjligheter som begränsar eller bejakar användandet kan vara av relevans att undersöka för att besvara de frågor som ställs. Är det exempelvis en förskollärare som har ett intresse för bild anser vi att kollegor och chefer bör nyttja detta genom att låta personen vidareutveckla sig i sitt intresseområde.

Denna studie vill lyfta fram vikten av användandet av de estetiska läroprocesserna i förskolan. Genom att ta upp förskollärares perspektiv i texten öppnar det för problematiken kring varför inte de estetiska läroprocesserna används på ett mer medvetet sätt i förskolans verksamhet. Utgångspunkten ligger i att estetikens praxisanvändande i verksamheten styrs av samhällets system genom bland annat ekonomi, utbildning och en statusrangordning i vissa ämnen. Detta ger perspektiv på vilka de didaktiska konsekvenserna blir med olika arbetssätt i estetik i förskolan och de lärandemöjligheter barn kan ges. Enligt Skolverket (2010) ska förskolan lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. Förskolan ska även stimulera barns utveckling och lärande samtidigt som den ska erbjuda en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå ifrån en helhetssyn där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet i den dagliga verksamheten.

Enligt bild och formläraren på högskolan i Borås, Mats Andersson (personlig kommunikation, 20 november 2014) får barn genom estetiska läroprocesser olika förutsättningar och därmed olika ryggsäckar med kunskap som de kan använda sig av i samhället. ”Vad jag själv har för norm och värdering, styr mitt arbete”. Vidare menar han att det arbetssätt som förskolläraren applicerar på verksamheten kan styra barn i vilket de begränsas eller bejakas i den estetiska läroprocessen.

Mats Andersson var en stor inspirationskälla till denna studies ämnesområde. Det var efter hans föreläsning som vi fick ett intresse för att undersöka problematiken kring förskollärarens perspektiv på användandet av estetiken i förskolan. Titeln på studien är även ett citat ifrån honom.

Förskolläraryrkeprogrammets kurser har gett oss en större insyn i arbetet med barn och estetik. Vi har givetvis redan under åren i grundskolan, arbetat med estetiska ämnen för att lära och utvecklas i andra ämnen. Men detta har skett på ett omedvetet sätt, vi har tidigare inte haft någon förståelse för hur användandet av de estetiska ämnena gynnat lärande i de andra teoretiska ämnena så som exempelvis språkutveckling. Erfarenheterna från grundskolan är att de estetiska ämnena varit helt skilda från de teoretiska ämnena. Vi har inte heller tidigare sett ett gemensamt begrepp för de olika estetiska delämnena som exempelvis bild, musik eller drama. Idag ställer vi oss kritiska till att de vanligaste delämnena som användes i skolåren var musik och bild. Varför låg fokus just på de ämnena, när begreppet innehåller så mycket mer? I vår studie väljer vi att utgå från Burmans (2014) definition av estetiska läroprocesser. Han är docent i idéhistoria vid Södertörns högskola. Hans tolkning är att det handlar om skapande verksamhet, exempelvis att arbeta med sång, musik, dans, drama eller bild och form. Att arbeta med estetiska läroprocesser leder till att vår fantasi och kreativitet kan utvecklas och därmed utvecklas identiteten, menar han.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att synliggöra vissa påverkansfaktorer som några förskollärare med ett eget intresse för estetiska läroprocesser beskriver och problematisera i relation till sitt arbetssätt och till barns lärande.

- Hur beskriver förskollärare problematiken kring användandet av estetik?
- Vilka hinder och möjligheter finns för ett mer medvetet användande av estetik i förskolans verksamhet?

2 Begrepp

I denna studie kommer en mängd begrepp användas. Begrepp kan definieras på olika sätt och i inledningen ges författarnas definition på begreppet estetiska läroprocesser. Nedan kommer en sammanfattande begreppsbeskrivning, författarna är medvetna om att det finns olika tolkningar på definition av begreppen.

2.1 Estetiska läroprocesser

Burmans (2014) tolkning på estetiska läroprocesser handlar om lärandet som sker när en person skapar. Personen tillägnar sig olika lärande och utvecklade faktorer genom erfarenheter som bidrar till en identitetsutveckling när denne tar del av olika konstverk. Att genomgå en läroprocess menar Burman ger en fördjupad kunskap eller en ny kunskap. Hans perspektiv på världen är att barn lär hela tiden, genom att de ständigt erfar nya saker. Vidare menar Burman att estetiska läroprocesser kan ses som en öppen process. Han menar att det lärande som sker i en process inte är förutsägbart. Qvarsell (2012) som är professor och pedagog har genom ett projekt fokuserat på att undersöka hur barn kan utveckla språk genom estetik. Hon tolkar Havstads (2006) som att barn använder olika estetiska läroprocesser för att få möjlighet att tydliggöra tankar och sinnesstämningar i ett mer konkret sammanhang.

2.2 Estetik och det estetiska

Qvarsell (2012) tolkar begreppet estetik som ett verktyg för att människan ska kunna uttrycka sig genom gestaltningar. Hon menar vidare att estetik är något som behandlar känslor och tankar som barn får uttrycka i en skapandeprocess. Estetik är ett sätt att öva på att fantisera och kunna gestalta tanken genom något kroppsligt uttryck eller konkret material. Hon menar att begreppet även är nära anknutet till sociologi och psykologi då tanken står i fokus och vi vill komma åt det som faktiskt upplevs. Qvarsell menar vidare att begreppet kan kopplas till fantasin. Hon kopplar det som något som existerar i leken då fantasin är central i både estetik och i lek. Det är en förmåga att tänka i ”tänkbarheter”. Burman (2014) kopplar estetik till konst, han menar att fantasin är i fokus. Det är ett sätt för barn att uttrycka sina konstruerade tankar. Vidare menar han att begreppet vanligtvis står för läran om konsten och det sköna. Detta förtydligar *Nationalencyklopedin* genom att ge en definition på begreppet som ”det sinnliga” eller det ”förmimbara”. Begreppet används även inom andra områden som exempelvis inom konst där läran om det sköna är centralt.

Paulsen (1996) menar att begreppet estetik kan delas in i olika metanivåer hos barn. Olika utvecklingsområden som barn kan uppnå. Varje barn har exempelvis ett estetiskt behov som hon förklarar som en känsla. Ett behov av att exempelvis längta efter att lyssna eller spela ett instrument. Behovet är drivkraften till att barn dras till en lärandeprocess. Hon menar vidare att begreppet har en fostrande effekt som barn går igenom där de utvecklar en sinnlighet som verktyg för att uttrycka en inre känsla. Den estetiska värderingen används för att se och värdera vilket som har kvalitet och inte. Vilket då kan förstås med att estetik värderas olika högt.

Begreppet estetiska analyserar Burman (2014) och menar att det är sammankopplat till att en människa är kännande eller sinnlig. Gordon (1909) beskriver estetik som sammankopplat med psykologi då den är beroende av en individs känslor och humör. Även Qvarsell (2012) menar att det estetiska handlar om sinnliga saker som att vi blir berörda eller engagerade i något. Även hon tar upp att de två begreppen estetik och estetiska är nära sammanknutna och ibland beroende av varandra.

2.3 Konst

Paulsens (1996) menar att estetikens definition innehåller begreppet konst som förklaring. Hennes tolkning på konst är att dagens syn på begreppet liknar en filosofisk disciplin. Hon delar upp begreppet i två perspektiv på konst. Den första är att se konst som en formalistisk teori där personen som betraktar eller skapar är intresserad av verkets form. Den andra synen är en emotionell uppfattning av konst där konsten ses som ett uttryck för känslor. Emotionalisterna riktar kritik mot formalisterna då de anser att det inte är formen som ska stå i fokus utan känslan som uppstår när konst skapas eller betraktas. Gordon (1909) definierar konstabegreppet som att det är beroende av observatören. Hon beskriver att observatörens tidigare erfarenheter och tolkningar avgör vad som är vackert.

3 Litteraturbakgrund

Att göra en analys av insamlad data kräver att forskaren eller forskarna är insatta i den forskningsbakgrund som tidigare gjorts kring det valda området. Detta för att såväl författarna som läsaren av denna studie ska kunna tillägna sig kunskap kring ämnesområdet som resulterar i att ett resultat kan skapas och diskuteras. Att inte använda sig av tidigare forskning riskerar att begränsa perspektiven på ett område och därför kommer här nedan ett utdrag av tidigare forskning som finns. Studiens valda teoretiska perspektiv, sociokulturellt perspektiv och de fem aspekter som är centrala i synen på hur lärandet utvecklas i även nedan.

3.1 Samhället och individen

Wiklund (2009) hävdar att internet och media ständigt pumpar fram ideal, förväntningar samt krav på samhällets individer. Vidare skriver hon att om individen får uttrycka sig estetiskt kan det bidra till en personlighetsutveckling. Oavsett vilken ålder en människa befinner sig i så söker människan svar på sin existens. I den diskurs Lindgren (2011) lyfter problematiseras bilden av att barnen själva styr sin identitetsutveckling. Hon menar istället att förskollärare och övriga personer i barns livsvärld kan styra barnen med normer och regler för hur det normativa beteendet bör konstrueras. Detta genom olika ”sanningar” som personer i barns omvärld presenterar eller förmedlar till barnen. ”Sanningar” om hur en person bör uppföra sig i olika situationer. Enligt diskursen styr samhället sina medborgare med hjälp av att efterfråga vissa ”efterfrågade kompetenser” hos medborgarna på exempelvis arbetsplatser. Hon beskriver vidare en idealbild som samhället strävar efter hos varje individ. Barnen förväntas exempelvis inneha kompetenser som att vara drivna, kreativa och modiga.

I Lindgrens studie (2006) beskrivs estetisk verksamhet av lärarna som en fostringsväg till att barn ska bli ”goda” medborgare. De vuxna i barns omvärld är de personer som ska fostra barnen. Hon beskriver begreppet ”goda” till att ett barn ska bli ”bra” på vissa egenskaper och det kan ställas i kontrast till att barn är ”mindre bra”. Personer utvecklas och lär i ett socialt samspel, där barn kan påverkas mer av de personer som barnen känner ett förtroende för. Barn kan exempelvis få höra av sina föräldrar att grönsaker är bra och att de ska prioritera läxorna framför fotbollen. Lärarna säger till barnen att de ska behandla alla människor med lika värde och att elever som är ”dumma” har det svårt. Samma sak kan gälla för studenter. De får höra att barn lär när de leker och att alla lär på olika sätt. Detta tolkar Lindgren som uppmaningar eller för- givet-taganden som människan oavsett ålder hela tiden möter i sin livsvärld.

3.2 Estetikens roll i förskola och skola

Marner och Örtengren (2003) beskriver i sin studie tre olika perspektiv på skolans verksamhet, ett hierarkiskt, ett dialogiskt samt ett multimodalt perspektiv. Genom dessa perspektiv synliggör de problematiken kring att barnens kultur inte genomsyrar skolan tillräckligt. Detta menar de, medför att barn får svårt att tillägna sig den kunskap som de förväntas göra. Kulturens vikt i samhället döljs av de resterande ämnenas högre värde och barn kan då gå miste om att se kopplingen estetiken har till deras omvärld. Marner och Örtengren menar exempelvis att musiken är en viktig exportvara för Sverige. I övriga ämnen knyts ofta sambandet mellan teori och barnens livsvärld ihop.

Saar (2005) beskriver i sin forskningsrapport att estetiken inte legitimeras på samma grunder som i övriga ämnen. Han tar upp ett exempel ur en fältstudie han utfört där han besökt en skola som arbetar med ett tema musik. Hans studie visar att det finns en problematik med att använda estetiken i temaarbetet då användandet av estetiken är beroende av att exempelvis ett tema startas. Det kan resultera i att lärarna anser att barnens estetiska behov blir tillgodosedda genom dessa tillfälliga aktiviteter. Detta kan resultera i ett perspektiv på att det barn lär av skapandet inte värderas lika högt som det lärande som sker ur övriga teoretiska ämnen. I Saars (2005) studie beskrivs även hur estetiken används på ett sätt som kan tolkas som att lärare tar för givet att elever lär genom att involveras i estetik. Övningar i skolan som att exempelvis ”röra sig fritt till musiken” samt att ”måla vad barnen känner för” kan leda till att medvetenheten av vilket lärande barn tillägnar sig inte problematiseras då estetik ses som något som automatiskt involverar ett lärande. Problematiken blir även att lärare inte kan relatera till de kunskapsmål som ska uppfyllas och då resulterar det i att estetiken inte värderas lika högt som teoretiska ämnen.

Även Paulsen (1996) menar att den estetiska verksamheten inte värderas lika högt som logiskt tänkande gör, vilket vanligtvis brukar kopplas till teoretiskt tänkande. Ett problem som hon menar kan lösas genom att den estetiska verksamheten legitimeras. Diskursen kring den estetiska verksamhets legitimation i skolan och i samhället tar Lindgren (2006) upp. Hon lyfter flera aspekter kring varför estetiken inte legitimeras. Hon beskriver staten som ett styrningsverktyg för skolan. Detta leder till att skolan utesluter vissa ämnen omedvetet samt att staten fattar beslut som inte är lokala. Lindgren tolkar Saar (2005) och menar att diskursen om organisation bör ligga mer lokalt när det handlar om att exempelvis arrangera kompetensutvecklingen hos färdiga lärare efter lärarnas egna behov.

Märner och Örtegren (2003) skriver att individen använder estetiken för att skapa olika betydelser och förståelser för dennes omvärld. Estetiken har en medierande funktion i individens lärande, det ger barn ett språk som underlättar för barn att uttrycka sig. En annan anledning till uppfattningen om att estetiken har ”lägre” status än de teoretiska ämnena är enligt Lindgrens (2006) diskursanalys att barns behov av estetiken kategoriseras efter barns bakgrund. De barn som anses behöva estetiken för att lära andra ämnen överhuvudtaget är barn som exempelvis har svårt att koncentrera sig, de som har sociala problem som kan komma till uttryck i att de mår dåligt eller barn som redan har svårigheter i andra ämnen. Dessa barn kan av samhället ses som ”svaga” barn. Konsekvensen av värnandet av de ”svaga” barnen ger en legitimitet för estetiken i skolan. Estetiken legitimeras som ett ämne på grund av att det är ”roligt” och barn ibland måste ha roligt för att orka med skolan. Detta beror i sin tur på att barn ibland måste ha ”mindre roligt” för att kunna ha ”roligare”.

Lärare använder estetiken som ett hjälpande verktyg för att de ska tycka att resterande ämnen ska vara roliga. Även Wiklund (2009) beskriver att de estetiska ämnena i många skolsammanhang har setts som ”smörjämnen” för att göra skolan roligare, men även för att eleverna skall få bättre resultat i de övriga ämnena genom att ägna sig åt estetisk verksamhet.

3.3 Barns lärande och estetik

Enligt Qvarsell (2012) får barn genom olika gestaltningar inom de estetiska ämnena möjlighet att utveckla egenskaper som att fantisera. Genom att barn får gestalta sina tankar i olika former som exempelvis musik och dans utvecklar de sin identitet. De blir kompetenta då de kan lära av andra människor i olika sociala sammanhang. De får möjlighet att utveckla sitt språk både verbalt och kroppsligt. Den danska medieforskaren Kristen Drotner (1999) hävdar att de estetiska uttrycken under barns och ungdomars hela uppväxt är nödvändigt, då de används som ett sätt att kanalisera identiteter samt skapar kultur i samhället. Vidare menar hon att barn och ungdomar söker nya konstnärliga uttryckssätt för att förmedla sina tankar och känslor.

Wallerstedt (2010) tolkar Gibson och Gibson (1995) som menar att vi lär oss genom våra sinnen, men vi lär oss även använda våra sinnen. Oavsett vad lärandet har för innehåll används sinnen i lärandeprocessen. Wiklund (2009) anser att ett arbete med estetiska läroprocesser gynnar en kunskapsutveckling där barnen får knyta samman känslor, upplevelser, kunskaper samt erfarenheter till en helhet. Barn kan genom estetiken utveckla en identitet. Qvarsell (2012) skriver att barnen ställs inför olika sociala sammanhang, det barn erfar och tolkar kan de sedan uttrycka genom estetiska läroprocesser.

Paulsen (1996) problematiserar frågan kring varför estetiska läroprocesser är en viktig del i barns lärande och utveckling. Hon menar att förskollärare inte alltid reflekterar över vikten av estetiken och ibland bör ställa sig frågan hur en värld utan bild, dans eller musik hade upplevts. Det är enligt Paulsen ett behov som alla människor har. Hon beskriver behovet som en dragningskraft till en viss känsla. Det kan vara längtan efter en viss låt eller att få tatuera sig och sedan beskåda konstverket på kroppen. Hon menar vidare att estetiken finns i alla kulturer. Ett arbetssätt för att skapa en kultur på förskolan där barn blir medvetna om kulturens betydelse är att diskutera med barnen kring deras estetiska behov och hur det känns att inte få utlopp för dessa behov. Sammanfattningsvis skriver Paulsen att estetiska läroprocesser bidrar till en personlig utveckling, där känsla och fantasi får utvecklas. Barn utvecklar sin identitet genom estetiken då de lär och utvecklar känslan av att befinna sig i olika roller genom estetiken. Barn lär sig expressivitet när de får öva på att uttrycka sina tankar och idéer. Barn får en mediekontroll och en medveten formgivning. De får en förståelse eller insikt av sin omvärld genom processen i det estetiska då de hela tiden formas och lär av sina erfarenheter. Detta leder till en självinsikt och ett självförtroende.

3.4 Pedagogers kunskapssyn på estetiska läroprocesser

Saar (2005) skriver att estetiskt lärande de senaste åren har fått ett stort utrymme i skoldiskussionen. I en diskurs lyfts problematiken kring att lärare använder estetiken på ett omedvetet sätt som ger en konsekvens av att det lärande som sker genom estetik inte blir synligt då det saknas en reflektion kring varför estetik ska vara en del av den vardagliga verksamheten. Han skriver vidare att lärares föreställning av estetik generellt varierar vilket kan leda till att användandet av estetik inte har en tydlig betydelse och självklar plats i skolans verksamhet. Det finns ett problem kring att vissa lärare inte tar ansvar för vad barnen lär sig av estetiken. Många lärare är dock noga med att verksamheten ska inneha någon form av estetik eftersom att detta ingår i styrdokumentet. Diskursen visar även att de har ett perspektiv på estetiken där barn tillägnar utvecklande delar även om barnen inte kan påvisa vad de lärt sig.

Lindstrand och Selander (2009) menar dock att pedagogerna intresserar sig allt för lite för frågeställningar som rör konst och estetik. Det finns ett ointresse hos pedagogerna som resulterar i att de inte ser vikten av att estetiken används både som lärandekanal till andra ämnen och som lärandeämne i förskolan. Även Boberg och Högberg (2014) som båda är adjunkter i estetiska läroprocesser, skriver att det finns en problematik kring att pedagoger inte använder sig av de estetiska läroprocesserna. En av anledningarna till att estetiken inte får en del i barns lärande på samma sätt som exempelvis matematik kan bero på att lärarutbildningen överlag inte ger studenterna den trygghet som de behöver för att tillämpa sin kunskap i förskolan. De tolkar arbetssättet med estetiken som ett sätt att lära av estetiken – det blir ett nytt perspektiv för studenter att inta. Många studenter har inte tidigare erfarenhet av estetiskt arbete. Det krävs mer utrymme för att träna på att gestalta sina tankar för att sedan kunna föra in sin kompetens i förskolan. Boberg och Högberg skriver vidare att studenter påverkas av vilka kulturella kontexter som finns i samhället. De estetiska värderingar som finns i dessa kontexter hindrar studenterna i deras provande i de olika estetiska ämnena. Prestationsångest skapas och rädslan växer för att visa upp olika estetiska gestaltningar som exempelvis dans. En konsekvens i förskolan kan bli att många förskollärare och även lärare undviker de estetiska läroprocesserna i verksamheten då de har en rädsla för användandet av estetik.

Lindgrens (2006) studie tar dock upp hur en del lärare snarare beskriver okunskapen inom musik som en fördel. De säger att de har en pedagogisk kompetens som fungerar som en kompensation för den musikaliska okunskapen. Lärarna i Lindgrens studie beskriver hur barnen innehar en musikalisk grundkunskap som gör att de sedan kan utveckla ytterligare kunskaper utan samma lärandestöd som de hade behövt i teoretiska ämnen. Lindgrens resultat kan tolkas som att lärarna i studien utgår ifrån ett synsätt att ämnet estetik inte är lika viktigt som de teoretiska ämnena. Hon beskriver vidare ur ett normativt perspektiv lärares uttalande kring deras kunskaper inom estetik. Lärare som exempelvis inte är uttalade musklärare och säger att de är omusikaliska kan säga det utan risk. Man kan tolka detta som att estetisk kunskap inte väger lika tungt som teoretisk kunskap.

4 Teoretiskt perspektiv

För att ett lärande ska ske ur ett sociokulturellt perspektiv konstrueras kunskap genom ett samarbete i en kontext. Lärande sker inte genom en individuell process. För att ett lärande ska ske är det av vikt att individen ingår i en social kontext då lärandet är beroende av denna. Inom perspektivet finns sex centrala aspekter inom den sociokulturella synen på lärande. Dessa perspektiv formulerades ursprungligen av Dewey och Vygotskij (Dysthe, 2003).

Kreativitet kallar vi en sådan mänsklig aktivitet som skapar någonting nytt, oavsett om det skapande är ett ting i den yttre världen eller en konstruktion av intellektet eller känslan, en konstruktion som bara existerar och ger sig till känna i människans inre.
(Vygotskij, 1995, s.11).

Enligt Vygotskij (1995) har barnen redan i tidig ålder kreativa processer, dessa kreativa processer iakttas bäst i barnens lekar. Exempelvis i leken där barn leker med en docka och föreställer sig att den är dockans mamma eller pappa. Barnens lek anser Vygotskij fungerar ofta som ett eko av det barnen sett och hört de vuxna göra. Vidare menar Vygotskij att barnens lek är en kreativ bearbetning av upplevda intryck, i leken kombinerar barnen dessa intryck för att skapa en ny verklighet som motsvarar barnens egna intressen samt behov. Vygotskij anser att det barn skapar med sin fantasi som gestaltas i en aktivitet är direkt kopplat till barnens tidigare erfarenheter. Dessa erfarenheter utgör det material som fantasikonstruktionerna byggs av. Enligt Vygotskij leder detta till att ju rikare en människa är på erfarenheter, desto mer material har denna till sitt förfogande för fantasin. Ett barns fantasi är fattigare än en vuxen människa, då barnet har mindre erfarenheter än den vuxna. Den skapande fantasins aktivitet är komplicerad och beroende av många faktorer. Eftersom fantasin är beroende av erfarenheter och vuxna har erfarit hela sitt liv, är enligt Vygotskij fantasi beroende av ålder.

Vidare anser Vygotskij att barnen har andra intressen än de vuxna vilket medför att fantasin hos barnet är annorlunda än hos vuxna. Vygotskij menar att om man som vuxen vill skapa en tillräckligt stadig grund för barns skapande verksamhet, är det nödvändigt att vidga barnens erfarenheter. Ju mer ett barn hört, sett och upplevt ju mer vet barnet och deras erfarenhetsvärld vidgas. Fantasin blir ett verktyg för att vidga en människas erfarenheter. Fantasin har en viktig funktion i människans beteenden samt utveckling. Under barnets utvecklingsprocess utvecklas även barnets fantasi, men först när barnet är vuxen så når fantasin sin fulla mognad. Enligt Vygotskij är det inte att barnet skapar något som är det viktigaste, utan han anser att det är skapande processen som är det viktigaste.

4.1 Lärandeaspekter i ett sociokulturellt perspektiv

I studiens analys har författarna utgått ifrån fem av de sex aspekter som beskrivs utifrån Dysthe (2003). Lärande är situerat, lärande är huvudsakligen socialt, lärande är distribuerat, lärande är medierat och lärande är deltagande i en praxisgemenskap.

4.1.1 Lärande är situerat

Dysthe menar att lärande inom det sociokulturella perspektivet sker i en social och fysisk kontext. Grunden till det lärande som sker är beroende av den situation som en individ befinner sig i. Dysthe menar att ett situerat perspektiv är riktat mot en inlärningskontext där vikten av miljöer i skolan är grund för att ett lärande ska ske. Förskolläraren ska skapa en miljö som underlättar och inbjuder till ett samspel. Hon menar vidare att skolverksamhet har olika miljöer där exempelvis vissa skolor eftersträvar att efterlikna en hemmiljö - olika miljöer ger olika lärande.

4.1.2 Lärande är huvudsakligen socialt

Dysthe (2003) menar att begreppet ”socialt” innefattar två fundamentala områden. Antingen är synen på ”socialt” ett sammanhang där relationerna och interaktionerna mellan människor är i fokus. Att lära i ett socialt sammanhang ger individen ett lärande som inte existerar rent biologiskt i hjärnan. Lärandet sker istället i det kommunikativa. En individ har en personlig strävan att lära genom att individen befinner sig i diskurssamhällen. Personen närmar sig olika kognitiva redskap som exempelvis idéer och begrepp för att skapa mening i det individen upplever. Dysthe menar att det därför är viktigt att skolan skapar utrymme och möjlighet för elever att inkluderas i olika diskurssammanhang.

4.1.3 Lärande är distribuerat

Dysthe (2003) skriver att kunskap är uppdelad mellan olika individer därför att det är av vikt att lärande är socialt. Lärande är inget en individ äger utan lärande är personligt och varje individ formar ett specifikt lärande. Alla individer formar ett lärande i ett socialt sammanhang. Genom att ta del av varandras kunskap resulterar det i ett bredare kunskapsfält som gör att en förståelse kan nås, som inte hade nåtts om inte individerna ingått i en social kontext.

4.1.4 Lärande är medierat

Dysthe (2003) menar att ett sociokulturellt perspektiv kan visa eller representera ett ”verktyg” för mediering, de intellektuella och de praktiska resurser individer har tillgång till. Detta använder individen för att kunna läsa av och tolka sin omvärld. I och med att individen i samspelet tillägnar sig nya verktyg, kan individen utnyttja dessa. Verktygen har ett historiskt förflutet med flera tidigare generationers erfarenheter och tolkningar. Individen kan använda dessa och ta lärdom av dem. Alla möten med olika intellektuella verktyg, nya perspektiv, är beroende av interaktionen mellan människor. Individer använder olika redskap för att mediera sina kunskaper till andra i sin omgivning, men även till okända mottagare då en del av dagens mediering sker genom teknik. Genom att exempelvis använda sociala media är individen både mottagare och avsändare för tolkningar. I den sociokulturella lärandeteorin är dock det centrala hur redskapen används som ett uttryck för olika kulturer där språket ses som det verktyg som är det mest centrala och fungerar som ett kulturellt samt medierande redskap.

4.1.5 Lärande är deltagande i en praxisgemenskap

Lärande existerar och utvecklas i en social och fysisk kontext. Enligt Dysthe (2003) är lärande beroende av den sociala aktivitet som individen ingår i med utgångspunkt att individen deltar. Om individen inte konkret är på plats så kan denne heller inte tillägna sig ett lärande. Ett lärande gynnas av de olika kunskaper som individer innehar i en social kontext.

5 Metod

I metoddelen kommer genomförandet av studien att presenteras och kopplas till studiens syfte. Processen kommer att beskrivas utförligt där urval av vilken förskola och förskollärare presenteras samt hur intervjuerna har utförts. En beskrivning av bearbetning av insamlad data och verktyg för analys kommer att redogöras samt de etiska aspekter som är relevanta i studien. Sist kommer studiens trovärdighet och tillförlitlighet samt generaliserbarhet att beskrivas.

5.1 Genomförande

Val av ämnet, estetiska läroprocesser med riktning mot lärarens kompetensområden stod klart då intresse för arbete med estetiska läroprocesser fanns. Intresset för vilket lärande barn tillägnar sig, finns sedan tidigare hos båda författarna av denna studie. Detta gav en drivkraft att utifrån en egen bild av estetiskt lärande i förskolan tydliggöra andras förskollärares uppfattningar och hur de arbetar med ämnet. Tankar och frågor som existerade hos författarna kretsade kring olika arbetssätt med estetik i förskolan. Eftersom båda författarna har haft en del negativa erfarenheter i samband med arbetet av estetiska läroprocesser, gav även detta en drivkraft att lyfta den problematik som ligger bakom.

Vilka hinder och möjligheter som kan finnas så att förskollärare får utnyttja och utveckla sitt intresseområde. Därefter påbörjades en process som har varit både progressiv och regressiv. Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) är den kvalitativa metoden för datainsamling en metod där syftet är att nå en djupare förståelse av forskningen.

I studien möjliggjorde en kvalitativ metod ett resultat där en djupare förståelse för ett perspektiv, förskollärarens perspektiv på sitt arbete med estetik. Till en början var det av vikt att läsa in relevant forskning för att få en överblick av vad som skulle bli intressant att undersöka. Målet var att hitta något helt nytt att undersöka vilket författarna senare förstod inte var enkelt. Arbetet med att bestämma ett lite snävare syfte kom under en föreläsning som bild och formlärares Mats Andersson höll den 20 november 2014. Den riktade in sig på problematiken kring varför inte pedagoger använder sig mer medvetet av estetiska läroprocesser som en lärandeform i sig. På denna föreläsning fick författarna idéer och inspiration till att undersöka en förskola med ett specifikt arbete inom estetik. En diskussion inleddes med handledaren och kontakten skapades med en förskola med musikprofil.

För att nå en djupare förståelse på en annan individs perspektiv utformades intervjufrågor efter Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) intervjumetod, halvstrukturerade intervjuer. Att strukturera intervjuer medföljer ett friare samtal där intervjuaren ställer likadana frågor till alla respondenterna. Det som gör samtalet i intervjun friare och som möjliggör att de som intervjuas kan delge sitt perspektiv är att intervjufrågorna, se bilaga ett, kan ställas i en varierande ordning. Intervjufrågornas ordning bestäms under intervjuens gång. Även Patel och Davidson (1994) menar att det finns olika metoder och olika grader av strukturering av frågor. Valet av vilken strukturering som ska användas beror på vilket ”svarsutrymme” som ska ges till respondenterna. De menar vidare att ett bredare ”svarsutrymme” kan ge en djupare förståelse då det underlättar för respondenterna att förklara sitt perspektiv. För att nå en djupare reflektion gjordes ett avvägande av vilken tidsram intervjuerna skulle hållas inom. Alla intervjuer var ungefär fyrtio minuter långa och hade respondenterna önskat mer tid hade detta varit möjligt.

Till en början var planen att intervjua två förskollärare men det ändrades då det skulle blivit ett allt för magert innehåll att analysera och dra några slutsatser av. Det blev istället tre förskollärare och en musikpedagog som ställde upp på intervjun, vilket ledde till ett något bredare perspektiv. Valet av förskola var givet då syftet var att undersöka förskollärare med ett specifikt intresse för estetiska läroprocesser. Förskollärarna ingår inte i samma arbetslag men arbetar på samma förskola. Tanken var att ta reda på just den kultur som råder på en förskola men ur flera perspektiv. Anledningen till att förskollärare och inte barnskötare blev intervjuade var att det finns en större risk att personer som inte har en förskolläraryrkesutbildning, inte har fått möjlighet att tillägna sig ett medvetet arbetssätt på samma villkor som förskollärarna.

Enligt Patel och Davidson (1994) krävs noggranna förberedelser innan intervjuerna genomförs. De menar att intervjuerna kan förbereda de som ska intervjuas genom att ge ut information om innehållet i intervjuerna i förväg. Detta kan leda till att personerna kan reflektera över innehållet och ge mer utförliga svar. De menar dock att de som intervjuar bör vara medvetna om att denna förberedelse kan påverka resultatet, och det kan leda till minskad objektivitet. I denna studie övervägdes detta och författarna kom fram till att en sammanfattande information som inte avslöjade några specifika intervjufrågor, utan endast berörde studiens syfte gavs till intervjupersonerna. Innan intervjuerna genomfördes gjordes överväganden kring såväl praktiska detaljer som urval av frågor.

Enligt Patel och Davidson (1994) kan ”tratt- teknik” användas i frågornas disposition. Det innebär att frågor som har en öppen karaktär övergår till mer specifika frågor. Detta gjordes i alla fyra intervjuer då ingen tidigare personlig fysisk kontakt existerat och dessa öppna frågor hade en socialiserande funktion. De praktiska överväganden som gjordes innan intervjuerna genomfördes var vilken tid som var lämpligast för förskollärarna, vilken miljö samt vilka verktyg som skulle användas för att underlätta datainsamlingen. Enligt Björndal (2005) är ljudinspelning ett verktyg för att intervjuaren ska kunna analysera samtalet i efterhand. Han menar vidare att videoinspelning är det ultimata verktyget då även intervjuaren kan analysera kroppsspråk.

Efter överväganden användes endast ljudinspelning samt anteckningar med penna och papper då risken annars fanns för att en obekvämlig känsla skulle uppstå hos respondenten, eftersom denne var själv under intervjun. Ljudinspelningen underlättade transkriptionen av datainsamlingen. Anteckningarna användes då detta enligt Eriksson- Zetterquist och Ahrne (2011) är effektivt att använda då det är två personer som intervjuar, vilket det är i denna studie. Arbetet kan då delas upp under intervjun så att en person intervjuar och den andre fokuserar på att anteckna. Enligt Starrin och Renck (1996) kan vissa komplikationer i samspelet mellan intervjuare och respondenter uppstå vilket kan påverka resultatet av intervjun. Det är därför viktigt för intervjuarna att inneha en medvetenhet kring att den som intervjuar har en maktposition eftersom att respondenten lämnar ut personlig information om sig själv. Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) ligger ansvaret på de som intervjuar för att intervjun ska fortskrida. Kroppsspråk och det verbala språket bör anpassas så att den som intervjuas kan känna sig bekväm i rollen.

På förskolan där all datainsamling skedde blev det tydligt vilket analysverktyg som skulle bli relevant i studien. Det sociokulturella perspektivet och de sex aspekterna för lärande används för att analysera intervjuaren. Under analysen avgränsades de sex aspekter till fem, då de ansågs mest relevanta utifrån intervjuaren. Det perspektiv på lärande som valdes bort var att språket är grundläggande i läroprocesserna. Författarnas tolkning på respondenternas uttalanden samt detta perspektiv på inläring var att musikens språk var mer relevant att diskutera som en påverkansfaktor än det verbala språket. Metodvalet för att nå ett resultat som svarade på studiens syfte var oklart från början. Observation övervägdes som metod i början av processen. Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) är observation en metod om forskarna vill å ett objektivt resultat där inte förskolläraren kan påverka resultatet på samma sätt som i intervjuer. De menar vidare att det dock inte går att få ett helt objektivt resultat då vi hela tiden omedvetet handlar efter vilka förväntningar vi har på oss, normer och kulturer kan styra våra handlingar.

5.2 Urval

Enligt Starrin och Renck (1996) är det av vikt att intervjuarna införskaffar förkunskaper kring ämnesområdet för att kunna se kunskap ur nya perspektiv. De menar vidare att det är en faktor för att förstå relevansen i det respondenterna säger. I studiens intervjuer var detta relevant för författarna då intervjun bearbetade ett avgränsat ämnesområde. Hade inte författarna haft tidigare kunskaper kring ämnet hade troligen inte syftet kunnat diskuteras med samma djup. Därför är den tidigare forskning som studerats baserat på de nyckelord som presenteras i början av arbetet samt litteratur om teoretiskt perspektiv.

Val av förskola baserades på studiens syfte, att synliggöra vissa påverkansfaktorer som några förskollärare med ett eget intresse för estetiska läroprocesser beskriver och problematisera i relation till sitt arbetssätt och till barns lärande. Förskolan ligger i en större västsvensk stad och valet av förskola baserades på musikinriktningen samt förskollärarnas medvetenhet kring estetiska läroprocesser. Kontakten med förskolan skapades via en personlig kontakt. Renck (1996) menar att en viss distans bör upprätthållas för att intervjuaren och respondenterna ska känna sig bekväma i situationen. De menar vidare att det är av vikt att inte intervjuare och respondenter har en alltför nära relation då detta kan leda till att vissa frågor blir svårställda eller svårbesvarade.

5.3 Databearbetning

Enligt Patel och Davidson (1994) är bearbetning av insamlad data av vikt för att kunna systematisera data och på så vis genom en analys och diskussion, besvara frågorna. De menar vidare att den eller de personer som utfört insamlad data även bör vara de som bearbetar den. Analysen i studien gjordes av de två författarna som även utförde datainsamlingen. För att transkribera insamlad data från ljudinspelning till text användes även anteckningar som skrevs under intervjuerna. Detta är enligt Patel och Davidson (1994) en effektiv metod för att utforma en analys då intervjuernas uppbyggnad blir tydligare för de som intervjuat.

Enligt Björndahl (2003) är det viktigt att analysera insamlad data med inställningen att resultatet ska framföra en objektiv bild. När all datainsamling var klar började författarna transkribera intervjuerna. Detta för att kunna ge läsarna en bild av vad som sades under intervjun. Genom att göra en ljudinspelning av varje intervju kunde transkriberingen bli ordagrann. Hade inte en ljudinspelning utförts hade det troligtvis fått som konsekvens att underlaget blivit mindre objektivt då det till stora delar skulle varit beroende av författarnas tolkning av samtalet. Hade verktyg som filmkamera använts, hade det kunnat ge både positiva och negativa effekter. Författarna skulle då kunna ta del av ansiktsuttryck som nu inte blev synliggjorda. Då en människa använder sig av olika språk varav kroppsspråket är ett, hade det varit intressant att studera det i analysen.

5.4 Analysverktyg

I användandet av en kvalitativ metod och för att uppnå önskat resultat menar Starrin och Renck (1996) att intervjuer bör analyseras med kort tidsrum efter att de genomförts. Om forskarna ska genomföra flera intervjuer bör alltså varje intervju transkriberas och analyseras en efter en och inte efter att alla intervjuer är gjorda. I studien gjordes först tre intervjuer som sedan transkriberades, den fjärde intervjun transkriberades några dagar efter intervjun.

Analysen påbörjades efter att alla intervjuer var färdiga vilket gjorde att författarna kunde fördela respondenternas uttalanden under de olika aspekter som enligt Dysthes (2003) finns inom det sociokulturella lärandeperspektivet. Även Patel och Davidson (1994) menar att analys bör göras inom kort tid efter att datainsamling har skett för att författarna ska ha ett färskt minne vilket gynnar analysen då författarna kan minnas exempelvis kroppsspråk och små detaljer.

Resultatet presenteras efter i en löpande text som är uppdelad under Dysthes (2003) aspekter och uttalanden från respondenterna får en jämförande karaktär när de beskrivs. Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) ska analysen delas upp i mindre delar för att djupare förståelse ska nås och därefter sammanfattas till en helhet. I studiens resultat har analysen gjorts efter de aspekter som ingår i det sociokulturella lärandeperspektivet.

5.5 Etik

Begreppet etik är enligt Gustafsson, Hermerén och Petterson (2011) inte något som kan existera utan att det finns en medvetenhet hos den som forskar. Under denna studie har flera etiska frågor väglett arbetet. Vidare menar de att forskningsetik är något som kräver en medvetenhet och reflektion hos en forskare under hela forskningsprocessen. Gustafsson m.fl. beskriver etik som en medveten, reflekterad och motiverad moral. De menar vidare att en metod ska väljas som inte kan vara skadlig för de personer som ingår i forskningen. Forskaren bör göra överväganden av de risker och vinster som forskningen kan resultera i. Eftersom metoden som används i studien är intervjuer utgör detta ingen risk rent miljömässigt, risken skulle i så fall ligga psykologiskt för de personer som ingår i studien. Relevant syfte i studien är dock inget som riskerar att skuldbelägga respondenterna. Men trots detta är det av vikt att hela tiden bemöta respondenterna som Gustafsson m.fl. beskriver med inställningen att inte skuldbelägga respondenterna, utan söka efter ny kunskap.

Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) ska forskaren överväga vilka kontexter som kan påverkas vid en intervju. I studien får alla respondenter befinna sig ensamma tillsammans i en lugn, tyst miljö i ett av förskolans rum. Inga barn eller andra vuxna befann sig i samma rum eller kunde höra samt se intervjun. Detta kan tänkas ge en trygghet till respondenten då hen inte kan påverkas av det klimat som råder i ett arbetslag. Det som dock bör övervägas enligt Svensson och Ahrne (2011) är maktrelationen mellan intervjuaren och respondenten något som kan påverka resultatet. I studien skapades en mer personlig kontakt då författarna och respondenten kommunicerade och därmed skapade en relation innan intervjun påbörjades. Även om detta skedde på samma dag som intervjun hölls, påverkar det, enligt Svensson och Ahrne, den relationen mellan individer som kan avgöra samtalet under intervjun.

I studien är det två författare som präglar resultatet även om dessa två under hela processen haft en inställning att arbeta så objektivt som möjligt, att undersöka alla relevanta aspekter i problemformuleringen och syftet. Även om denna inställning existerar så menar Svensson och Ahrne (2011) att forskarens värderingar alltid formar studien under processen. De menar vidare att litteraturbakgrunden ger ett perspektiv på vilken forskning som gjorts på området. Valet av vilken forskning som presenteras avgör författarna och det ger konsekvenser för läsarens uppfattning av studien.

Utöver de två författarna är handledaren en person som har en påverkan enligt Svensson och Ahrne (2011) då denna kan påverka undersökningsarbetet på olika sätt. De menar vidare att utifrån ett maktperspektiv där kunskap värderas som positionerande i en makthierarki har handledaren en "högre" position än sina elever, då denna innehar mer kunskap. Detta kan leda till att även handledarens erfarenheter och kunskaper speglar studiens innehåll.

5.5.1 Etiska överväganden i genomförandet

Under genomförandet har författarna följt de riktlinjer om samtycke som Gustafsson, Hermerén och Petterson (2011) beskriver. Alla personer som ingår i studien gav sitt samtycke till att medverka. Detta samtycke har skett via en personlig kontakt då det var av relevans att förklara det specifika syftet med studien för alla respondenter. Samtycke gavs därför först via en första kontakt mellan en av förskollärarna och sedan av respektive respondent vid varje intervjutillfälle. De har gett sitt godkännande till att intervjuerna ljudinspelades för att underlätta för författarna vid transkriberingen av intervjuerna. Vid dessa tillfällen framkom det även med tydlighet att alla respondenter kommer att vara anonyma i studien. Respondenterna är informerade om att de deltar med fingerade namn i studien och att förskolan inte kommer att kunna identifieras. Innan intervjuerna utfördes, följde författarna informationskravet som enligt Gustafsson, Hermerén och Petterson (2011) betyder att alla respondenter ska få ta del av studiens syfte. Innan intervjuerna genomfördes gavs en beräknad tid för intervjuens längd. Alla respondenter gav sitt samtycke till denna tid.

Under intervjuerna var författarna medvetna om att intervjun kunde avbrytas om respondent så ville. Det är enligt Gustafsson, Hermerén och Petterson (2011) respondenten som har rätt att bestämma på vilka villkor de ska delta, forskaren får inte påverka respondenten till fortsatt deltagande. Källdata är sparad i enhetlighet med kravet på konfidens, vilket Gustafsson, Hermerén och Petterson (2011) menar är att insamlad data ska vara omöjlig för utomstående att komma åt. Individer som ingått i studien ska inte kunna identifieras av utomstående. Studiens data är förvarad säkert. Vid flytt av arbetsplats eller bostad tas studiens insamlade data med. Studiens insamlade data kommer inte att lämnas ut för annat än forskningsändamål. Detta i enlighet med nyttjandekravet som enligt Gustafsson, Hermerén och Petterson (2011) betyder att uppgifter som är insamlade om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål.

5.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Enligt Dahlin- Ivanoff (2011) är en studies validitet att forskarna kan visa på forskningens process samt resultatet på ett systematiskt sätt för läsaren. Detta kräver att forskarna är insatta i ämnet och har ett tydligt syfte att utgå ifrån. I denna studie är författarna insatta i en avgränsad tidigare forskning av ämnet. Avgränsningen av litteratur har gjorts efter syftet.

Svensson (1996) tolkar Maxell (1992) och beskriver fem aspekter av validiteten i en kvalitativ studie. Beskrivande validitet menar han är beroende av våra sinnen samt kroppsspråk. Alla intervjuer ägde rum i en fysisk och social kontext, vilket kan leda till en djupare validitet då även kroppsspråk kunde tolkas och inte endast det verbala språket. Även Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) menar att kroppsspråket kan vara en avgörande aspekt i vad en intervjusituation resulterar i för data. Svensson (1996) menar i en tolkning av Maxell (1992) att studiens syfte ska kunna redogöras för i resultat, diskussion samt slutsats.

Avgörande för textens validitet beror på hur väl författarna har förhållit sig till studiens syfte genom hela processen vilket i denna studie knyter samman studiens innehåll.

Enligt Björndal (2003) ger ljudinspelning en högre reliabilitet då författarna kan undvika misstolkningar som leder till felcitering av respondenterna i transkriberingen. Dock menar Svensson (1996) i en tolkning av Maxell (1992) att intervjuarnas tolkning av en händelse är avgörande för validiteten i en situation. Det kan exempelvis vara tolkningar av känslor. Är det dessutom två intervjupersoner som tolkar en situation kan det leda till olika tolkningar på uttalanden från respondenterna.

För att öka validiteten i studien har författarna i en diskussion kommit fram till gemensamma tolkningar av respondenternas intervjusvar. Studien kan inte generaliseras då studien genomförts med en metod för att nå några förskollärares perspektiv. Detta menar Svensson (1996) är beroende av det urval forskarna gör av respondenter.

6 Resultat

Nedan kommer studiens resultat att redovisas utifrån Dysthes (2003) aspekter av lärandeteori. Teorin grundar sig i ett sociokulturellt perspektiv på att lärande sker i samspel. Resultatet kommer att redovisas i löpande text, utifrån författarnas tolkningar på respondenternas uttalanden. Transkriberingen har lett till sammanfattande rubriker som har format studiens tematik. Resultatet kommer därför redovisas efter att samhället har en påverkansfaktor, utbildningens betydelse för estetik samt vilka hinder och möjligheter som respondenterna anser hindrar samt möjliggör deras arbete med estetik i förskolan. Alla respondenterna har fått fingerade namn vilka är följande, Kim, Charlie, Robin samt Bim.

6.1 Lärande är situerat

Enligt Dysthe (2003) är lärande beroende av en social och fysisk kontext. Respondenternas svar kommer att analyseras utifrån att synliggöra vissa påverkansfaktorer som några förskollärare med ett eget intresse för estetiska läroprocesser beskriver och problematisera i relation till sitt arbetssätt och till barns lärande. Studiens syfte kommer att analyseras efter den miljö som en individ befinner sig i, detta är avgörande för dennes lärande.

6.1.1 Samhällets påverkansfaktorer på estetik

Kim beskriver att det underlättar för barn att inneha vissa kompetenser i samhället. Citat; *Samarbete är ju något som krävs på många arbetsplatser därför är det ju något som barn behöver ha med sig.* Detta uttalande kan kopplas till att det sociala lärandet är beroende av vilken kontext som existerar i förskolan, den miljö som råder i förskolan. Tolkningen kan göras att det är förskolläraren som ansvarar för planering av situationer där gruppdynamiken kan existera genom en kontext.

Charlie uttalar sig om samhällets krav på sina medborgare. Citat från Charlie; *fungera socialt, i samspel med andra människor. Där är ju de estetiska läroprocesserna helt perfekta för att barn ska få lära det.* En tolkning på citatet kan vara att en tillåtande miljö måste existera för att barn ska tillägna sig den sociala kompetensen som sedan underlättar för dem att ta sig vidare i livets olika sociala kontexter. Charlie stödjer sitt argument till läroplanens strävande mål. Charlie menar följande; *enligt läroplanen ska vi ju hjälpa barnen att bli medborgare i samhället. Vi ska hjälpa barnen med grundläggande normen och värden.* Dessa normer och värden kan då antas att barn behöver öva på i en fysisk och social kontext. Barn ska få befinna sig i en miljö där de får möjlighet att öva på sociala samspel med såväl vuxna som barn.

6.1.2 Utbildningens betydelse för estetik

För att barn ska lära och utvecklas inom estetik kräver det att barnen ska befinna sig i en social och fysisk kontext som innehåller estetik i förskolan. Robin menar dock att det blir problematiskt när förskollärare inte får tillräckligt med utbildning inom estetik under sin lärarutbildning. *Det känns som att det försvinner mer och mer. Det ser man ju bara i lärarutbildningen. När jag läste och det var ju ändå inte så längesedan kunde man ju välja fler kurser inom estetik. Det var inte obligatoriskt. Det är katastrof...* Men utgångspunkt i Robins uttalande kan tolkning göras att den miljö som barnen fysiskt och socialt behöver befinna sig i för att lära och utvecklas, inte kan existera om inte förskolläraren erbjuder den. Utan utbildning får inte förskolläraren tillräckligt med kunskap kring hur denna lärande miljö med estetik för barnen kan skapas. Citat från Robin; *Jag skulle väl säga att den är ganska låg tyvärr. Skrämmande låg. Jag tänker framförallt på skolan. Där tas det ju till stor del bort.* Robin talar om samhällets värdering av estetik. Uttalandet kan tolkas som en konsekvens av att inte förskollärarutbildningen består mer av kurser med estetiskt lärande för studenterna.

Citerat från Charlie; *Vad jag förstår är det inte så mycket utbildning förskollärarna får. Det här med att barnen har hundra språk är inte alltid något som efterlevs i lärarutbildningar eller i samhället i stort. Att man ser hur kultur och estetiska läroprocesser värderas i samhället.* Det Charlie säger kan även ses som ett problem till att inte utbildningen består mer av kurser med estetik så att förskollärarna kan få kunskap kring hur de ska skapa de lärandemiljöer som krävs för barns utveckling och lärande av estetik. Charlie; *... det är väldigt lågt jämfört med ren mätbar kunskap i andra ämnen..., ... för estetik går ju inte att mäta på samma sätt..., ... det finns inte så mycket sätt att mäta kunskapen som exempelvis forskning.* Eftersom det lärande som estetik ger, inte är mätbar på samma sätt som teoretiska ämnen, får det till följd att värdet av estetiska läroprocesser sjunker. Detta kan i sin tur leda till att de estetiska kurserna i utbildningen för förskollärare minskar. Det kan ge en didaktisk konsekvens för barnen då de inte kan lära sig genom den miljö de är i samt uttrycka sig estetiskt.

6.1.3 Möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik

Citat från Charlie; *Det är viktigt att, när de är små, arbeta med det så att de vågar uttrycka sig med sin sångröst ihop med musiken... det ska finnas i lärandemiljön.* Charlie är inte utbildad förskollärare utan har en utbildning som musikpedagog. Pedagogen har anställts som en hjälp för att vidareutveckla eller stödja resterande förskollärare i deras intresseområde inom musik. Charlies uttalande om att musik ska finnas i lärandemiljön för att ett lärande ska äga rum, är beroende av ett situerat lärande. Barn kan inte lära eller utveckla om de inte får befinna sig i en tillåtande miljö. För att få vara en del av en vidgad estetik läroprocess som omfattar flera olika uttrycksmöjligheter krävs olika materiella resurser som exempelvis instrument.

Robin menar att förskollärarna på förskolan ges möjlighet till lärande av estetik då personerna som arbetar i verksamheten tänker medvetet på estetiska uttrycksformer och hur de bör utvecklas. Det gör att förskollärarna har kompetensen att se barnens behov av estetik. Robin säger; *... Sedan tror jag inte att det är så överallt, absolut inte. Tyvärr.* Robin menar att förskolans musikprofil gör att förskollärarna får möjlighet att utveckla kompetens inom de estetiska områden de är intresserade av.

Med utgångspunkt i att lärande sker genom att en individ befinner sig i en fysisk och social kontext, kan slutsatsen dras att förskollärare behöver få befinna sig i dessa kontexter innan de ska införa dem i verksamheten. Det kan leda till att förskolläraren då tillägnar sig erfarenheter och nya perspektiv. Robin anser att den fysiska och sociala kontexten som förskollärarna har till sitt förfogande varierar på olika skolor. Det är dels förskolechefen som kan avgöra vilken miljö som kan utformas i verksamheten. Robin; *Det kan dels ligga på chefens syn på vad det är man ska jobba med. De kanske inte alls har den synen att musik är viktig.* Tolkningen av citatet kan vara att den gemensamma synen på estetik är av vikt för hur mycket resurser som läggs på estetiska läroprocesser.

Detta kan leda till att chefen har en avgörande roll i förskollärarens arbetssätt. Om chefen inte värderar estetiska läroprocesser lika högt som andra ämnen kan det leda till begränsade resurser. Följande citat kommer från Robin; *Det kommer ju mycket det här med att man ska arbeta med matematik och natur... det kommer ju mycket uppifrån att det här ska man arbeta med.* Huruvida Robin syftar på förskolechefen eller en högre upp i förskolans organisation är oklart. Klart är dock att förskolans utformande av den fysiska och den sociala miljön inte styrs helt av personalen på förskolan. Bim menar även att ansvaret för att vidareutveckla sin kunskap inom sitt intresseområde ligger på förskolläraren. Citat från Bim; *Det är mycket upp till en själv.* Bim menar även att chefen har en avgörande roll i att se sina anställdas behov. *Det handlar också mycket om vilken chef man har, som kan se vad man behöver.* Av uttalandet kan slutsatsen dras att det är en kombination av eget ansvar att ta initiativ till att vidareutveckla sina kunskaper samt att chefen har ett ansvar att stötta och möjliggöra de anställdas initiativ.

Att förskolläraren är initiativtagande ger inte alltid resultat i kunskap då chefen eller, som Robin nämner, ”högre upp” än chefen kan påverka förskollärarens förutsättningar. Ett annat hinder till att förskollärarna inte utvecklar sin kunskap inom estetik kan enligt Robin bero på en rädsla. Robin menar att; *när man känner sig trygg gör det att man öppnar upp för andra ämnen. Man vågar sjunga och dansa, uttrycka sig. Man får ett öppet klimat där man vågar testa.* Slutsatsen kan dras att grunden för att förskollärare ska kunna utveckla den miljö de lär i, kräver ett eget intresse och initiativ. Den sociala och fysiska kontext som existerar på förskolan är till stor del beroende av individens egen uppfattning av dennes behov av ny kunskap.

6.1.4 Sammanfattning

När barn slutar skolan, och ska påbörja sin karriär i samhället kommer de utsättas för olika sociala och fysiska kontexter. För att kunna fungera i dessa kontexter krävs det att barn har fått praktisera dessa kontexter redan i ung ålder. Då kan de enligt respondenterna tillägna sig kunskaper som förbereder dem. Detta kräver att förskollärarna uppmärksammar dessa sociala kontexter och stöttar barnens behov, så att ett lärande kan ske. Problematiken blir dock enligt respondenterna att förskollärare som inte medvetet arbetar med estetiska läroprocesser, saknar tillräckligt med kunskap för att uppmärksamma de sociala och fysiska kontexter som behövs för att utveckla estetiska uttrycksformer. Men lärandekontexter i estetik sker oavsett om förskollärare planerar dem eller inte. Avgörande för det lärande som barn tillägnar sig är dock förskollärarens ansvarstagande för att uppmärksamma och skapa den tillåtande miljöer där barn kan möta estetiken genom en lärande process. Några av respondenterna anser att det är upp till varje förskollärare att själv se till att vidareutveckla sin kunskap för att kunna utveckla den estetiska miljön.

Robin menar dock att chefens inställning till estetik påverkar vilka resurser som förskollärare får för att kunna vidareutveckla sina kunskaper. För att koppla till studiens aktuella syfte kan här slutsatsen dras att förskollärare med ett estetiskt intresse kan synliggöra den problematik som existerar. Vilka aspekter som ligger till grund för att tillägna sig kunskaper kring skapandet av en estetisk lärandemiljö för barn.

6.2 Lärande är i grunden socialt

Enligt Dysthe (2003) sker ett lärande i en social gemenskap med andra individer. Nedan kommer en analys på uttalande kring vissa påverkansfaktorer som några förskollärare med ett eget intresse för estetiska läroprocesser beskriver och problematiserar i relation till sitt arbetssätt och till barns lärande.

6.2.1 Samhällets påverkansfaktorer på estetik

Citat från Kim; *... jag tror tyvärr att de har en låg status. Att man ser mer positivt på matematik och teknik.* Frågan som ställdes var om olika ämnen har olika värden i dagens samhälle och vad de estetiska ämnena har för status. Konsekvensen av att de estetiska ämnena har en låg status i samhället kan leda till att synen på värdet av de estetiska läroprocesserna minskar även i förskolan. Alla individer vill tillhöra samhällets sociala gemenskap - en gemenskap som du inkluderas i om du exempelvis följer olika trender som finns i samhället. Det kan vara exempelvis genom media, religion, olika kulturer, lagar eller normer. Beroende på hur dessa utvecklar sig och integreras med varandra, skapas därefter trender. Om en individ avviker från vissa trender i samhället kan individen riskera att inte bli inkluderad och att uppfattas som avvikande.

Citat från Charlie; *Enligt läroplanen ska vi ju hjälpa barnen att bli medborgare i samhället, ... vi ska hjälpa barnen med grundläggande normer och värden.* För att lärande ska utvecklas hos barn krävs det att barn får öva på de normer och värden som Charlie anser vara viktiga i dagens samhälle. Citatet kan förstås som att barn tillsammans med någon som har en annan kunskap lär i samspel. Lärande är alltså beroende av gemenskap.

6.2.2 Utbildningens betydelse för estetik

Om samhället värderar estetik lägre än andra teoretiska ämnen kan detta leda till att statusen på estetiken i utbildningen speglar studenters inställning till estetik. Detta med utgångspunkt i att grupp dynamiken har en påverkan på individen och dess identitetsutveckling. Citat från Bim; *Jag vet ju när man själv pluggade så gick jag en estetisk kurs. Då tyckte man ju att det var lite flummigt och sådär, det har ju den stämpeln.* Citatet kan tolkas med att Bims perspektiv på det uttalade begreppet "man" kan generaliseras till att många personer i Bims dåvarande livsvärld ansåg estetiken som flummig. Detta kan beskrivas som grupp klimat där vissa trender styr vad "man" ska tillägna sig för värderingar. Detta klimat kan då ge konsekvensen att utbildningens utvecklande av de estetiska läroprocesserna inte har betydelse då detta klimat inte öppnar för ett välkomnande av lärandet. Bim säger sedan att åsikten har ändrat sig med åldern. *Så tänkte jag då men nu är jag lite äldre och kanske mer medveten.* Detta kan förstås som att ålder ger mer erfarenheter och mer självsäkerhet. Att Bim själv nu är medveten om att en påverkan från omgivningen kan ha påverkat den dåvarande inställningen till estetik. Sedan säger Bim följande; *... men en förälder som ska välja en förskola ser nog lite vilken status en förskola har och det styr hennes val.* Detta kan förstås som att föräldrar påverkas av sociala kontexter och att de vill ge sina barn de bästa förutsättningarna och helst välja en förskola som är högt värderad av andra.

6.2.3 Möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik

Charlie; *Vidareutbilda är mitt eget ansvar, så att man får sin kompetensutveckling... jag ska vidareutveckla musikprofilen. Där är det dock lite svårt, rent organisatoriskt, att få till det med tider.* Charlie beskriver att hon vill delge sin kunskap till andra men att det inte alltid finns organisatoriska möjligheter för detta på grund av tidsbrist. Detta hindrar henne att delge sin kunskap då den är beroende av att människor integreras med varandra fysiskt och socialt. Varje person har en unik kunskap som inte utvecklades biologiskt utan via en kommunikation, kunskapen sker i samspel. Detta är vad Charlie ser som ett hinder i sitt ansvarsområde som en person som vidareutbildar andra i musikutövning.

Att Charlie tar upp tidsbrist som ett hinder kan lösas med hjälp av extra personal så att ordinarie förskollärare kan få tid att träffas. Citerat från Charlie; *Det vi skulle kunna göra är att ta in folk utifrån som kan ge oss tid. Men det är ändå svårt att hitta en kontinuitet på det och det krävs nog för att känna trygghet.* Charlie menar att trygghet är en viktig grundpelare och det ges genom att Charlie kan dela sina kunskaper till övrig personal. Förskolläraren menar att en lösning på problemet kan vara att ta in mer personal så att tid ges åt förskollärarna att lära av varandra i samspel. Även Kim menar att det finns mycket kompetens på förskolan inom det estetiska och det estetiska lärandet till barn. För att delge sina kompetenser till varandra krävs att förskollärarna integreras med varandra. Kim säger; *... vi har mycket kompetens här på huset så att vi kan delge varandra. Det som är ett hinder för det är nog tidsbrist. Att vi pedagoger inte kan mötas så mycket som vi vill.*

6.2.4 Sammanfattning

Respondenterna har en strävan efter att möta barns behov så att barnen kan utveckla de färdigheter som förväntas av dem i samhället, på exempelvis olika arbetsplatser. Respondenterna utgår då från att samhället har krav på kompetenser som sprids via olika ”kanaler” som exempelvis media eller kulturer. Detta med utgång i att en individ påverkas av de personer som finns i individens omvärld. Att möta varje barns behov av att kommunicera genom musik, kan bli ett problem, därför att det finns en negativ inställning till estetik. Vad denna inställning kan bero på, kan vara okunskap och det i sin tur kan skapa rädsla. För att möjliggöra en kompetensspridning menar respondenterna att tiden måste organiseras så att pedagogerna får möjlighet att träffas och delge sina kunskaper. Bristen på kompetens är inget hinder på förskolan där respondenterna arbetar, de anser att tid till samverkan mellan förskollärarna skulle vara lösningen till att en bredare kompetens kan uppnås. För att knyta an till aktuellt syfte kan slutsatsen av respondenternas perspektiv på problematiken kring kompetensutveckling inom estetik vara att även om de har en medvetenhet kring vad som skulle kunna möjliggöra kompetensutveckling, är de begränsade av organisatoriska skäl. Slutsatsen blir att förskollärarna inte har makt för att påverka sitt eget arbete, utan samhället styr möjligheterna för förskollärarna att använda sin kompetens i estetiken. Samhället sätt att styra ger som följd en brist på integration mellan förskollärarna.

6.3 Lärande är distribuerat

Dysthe (2003) menar att alla individer inte innehar samma lärande, lärande formas hos individer i en social gemenskap. Att synliggöra vissa påverkansfaktorer som några förskollärare med ett eget intresse för estetiska läroprocesser beskriver och problematisera i relation till sitt arbetssätt och till barns lärande blir här relevant.

6.3.1 Samhällets påverkansfaktorer på estetik

Bim uttalar sig om att den sociala kompetensen är en kompetens som samhället värderar högt hos sina medborgare. *Den sociala kompetensen är vad jag anser mycket viktig. Det är grunden för allting.* Charlie menar att förskollärarna ska följa läroplanen och därmed hjälpa barn att tillägna sig vissa kompetenser som är viktiga att inneha i samhället. Charlie säger; *Vi ska hjälpa barnen med grundläggande normer och värden. Det tror jag behövs just för att man ska fungera socialt, i samspel med andra människor.* Charlies uttalande kan tolkas till att lärande sker i ett samspel med andra människor, vilket gynnas genom estetiska läroprocesser. Det kan exempelvis vara en kommunikation via musiken. Det är inte endast det verbala språket som ska användas som kommunikation. Citat från Charlie; *språkutvecklingen genomgår en utveckling genom att vi håller på med de estetiska läroprocesserna.*

Även Robin menar att samhället har vissa krav på sina medborgare. Detta kan påverka förskollärares planering av verksamheten i och med att förskolläraren har en strävan efter att planera verksamheten på ett sätt de anser vara bäst för barnen. Enligt Robin är det i de sociala situationerna. Citat från Robin; *... det är viktigt att ge barnen en självkänsla och ett självförtroende, för att kunna klara sociala delar i livet sedan. Även nyfikenhet och att vilja utforska är viktigt. Det följer ju med hela livet på olika sätt.* För att kunna delta i en samverkan med andra människor i sin omvärld, krävs att man utvecklar en kompetens för samspel och sociala möten. Charlie tar upp ett exempel på hur barn fungerar i ett socialt samhälle. För att exempelvis barn senare i livet ska kunna söka arbete kräver samhället generellt vissa kompetenser hos sina blivande anställda. Charlie säger; *... man ska vara flexibel, social och så vidare.*

6.3.2 Utbildningens betydelse för estetik

Charlie säger att man inte tar problemet på allvar att låta barn få utveckla sitt språk genom musik. Det kan bero på att förskollärarna inte får tillräckligt mycket utbildning så att de känner sig trygga med användandet av estetiken. Citat från Charlie; *Vad jag förstår är det inte så mycket utbildning förskollärarna får. Det här med att barnen har hundra språk är inte alltid något som efterlevs i lärarutbildningar eller i samhället i stort. Att de får hjälp med att känna sig trygga med att kunna uttrycka sig med rösten.* Slutsatsen kan då dras att det krävs en förändring i förskollärarytbildningen så att blivande förskollärare tillägnar sig trygghet i användandet av exempelvis musiken.

6.3.3 Möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik

Charlie har tidigare arbetat inom en kulturskola. Där fanns det enligt Charlie mer förtroendetid till förfogande. Citat från Charlie; *Man har ett väldigt tight schema när man är förskollärare..., Här finns väldigt lite planeringstid. Ingen förtroendetid alls. Jag var förvånad över att det fanns väldigt lite möjligheter till att exempelvis alla pedagogerna på huset träffas och tar del av varandras kompetenser.*

Detta skulle möjliggöra att lärande kunde delges mellan pedagogerna då de kunde planera en presentation av sitt arbete så att andra kunde tillägna sig och lära av deras arbetssätt.

Kim menar att ett arbetssätt som möjliggör synsättet, att *barn har flera språk och att de lär genom att få uttrycka sig på sitt språk*, är Reggio Emilia. Citat från Kim; ... *Vi har även skapandeprocesser här då vi håller på att ta in Reggio- Emilia pedagogiken. Det gör att vi tänker på att vi jobbar med barn med hundra språk*. Med utgångspunkt i att arbetssättet Reggio Emilia möjliggör skapandeprocesser för barn då det i miljön inte finns några färdiga leksaker kan slutsatsen dras att Kims tolkning av musik är att musiken inte är ett färdigt material. Musiken kan användas som ett språk för barns behov av att uttrycka sig. Denna tolkning av att lärande sker genom språk och samspel medför att det är viktigt att alla får möjlighet att använda ett språk som de känner sig bekväma med. Konsekvensen kan annars bli att ett barn berövas ett språk och en känsla av exkludering kan uppstå.

Robin menar att alla lär sig språk genom musik; ... *lär av musiken. Takt, språk och rent av glädje att sitta och sjunga*. Ett hinder till att lära genom musiken kan dock vara att osäkerhet till sin egen förmåga hos en individ kan påverka hur denne uttrycker sig. Robin säger; *man märker att många sitter med jättelänge, men till slut vågar de vara med och sjunga. Då blommar de oftast ut i många andra situationer under dagen med*. Robin menar att språket som barn och vuxna utvecklar genom musiken kan stärka självförtroendet. Citat från Robin; *Det känns som att det hänger ihop, att våga vara med och att våga uttrycka sig. Där är ju musiken en bra startpunkt. Alla är med tillsammans och alla är med på sitt sätt*. Citat från Bim; *Musiken är något vi ska nå ut till alla med. Språk är något vi lär genom musiken...* Detta kan även kopplas till vikten av att använda musik för att ge barn fler uttrycksmöjligheter. Även Charlie menar att musiken öppnar för olika språk för barn. Citat från Charlie; *Det är ett språk de lär sig att använda och att skapa sin identitet. Det är ett sätt för barn att uttrycka sig, det tar ett tag innan de kan uttrycka sig. Det är det som sker under läroprocessen*. Charlie menar vidare att det tar tid för barnen att hitta ett individuellt sätt att uttrycka sig på genom musiken. När barnen känner sig trygga med det estetiska uttryckssättet, bidrar det till att barn kan utveckla sin identitet. Musik utgör en viktig grund till att barn ska kunna skapa sin identitet och utveckla sitt språk. Charlie menar att trygghet är en central aspekt till att utveckla sitt språk genom musiken. Citat; ... *Viktigt att de får möjlighet att känna trygghet i musiken så att de vill använda det som ett sätt att uttrycka det språket*.

6.3.4 Sammanfattning

Att samhällets krav på sina medborgare styr vilka uttrycksmöjligheter barn får tillägna sig i verksamheten är respondenterna i ovanstående citat eniga om. Samhället styr via olika medel som exempelvis läroplanen för förskolan. Krav ställs genom läroplanen på pedagogerna att applicera dessa mål i en miljö som är anpassad efter alla barns behov. Det som enligt respondenterna är ett väsentligt problem är att samhället inte ger tillräckligt med resurser till förskollärarna för att tillgodose läroplanens mål. I detta fall kopplas begreppet resurser till bristen på kunskap inom de estetiska ämnena hos förskollärare. För att sammanfatta vilka möjligheter och hinder det finns för att kunskap ska spridas till fler förskollärare på en arbetsplats kan språket ses som en kanal till lärande. Men för att språket ska kunna utvecklas krävs det enligt respondenterna att verksamheten organisatoriskt ska ändras så att tid kan skapas för förskollärarna att i samtal dela med sig av sina kunskaper. Utifrån aktuellt syfte kan slutsatsen dras att förskollärarna är medvetna om problematiken och även att det i längden ger didaktiska konsekvenser för barn i deras lärande och utveckling.

6.4 Lärandet är medierat

Dysthe (2003) menar att lärande sker genom olika medierande verktyg. Att synliggöra påverkansfaktorer som några förskollärare med ett eget intresse för estetiska läroprocesser beskriver och problematisera dem i relation till sitt arbetssätt och till barns lärande, sätts i relation till att de medierande verktygens påverkan.

6.4.1 Samhällets påverkansfaktor på estetik

Bim menar att samhället påverkar hur förskollärarna planerar att arbeta. Citat från Bim; *tittar jag på Reggio Emilia- grejen som vi ska arbeta med här, så är det ju på tapeten att, nu ska vi jobba med detta. Nu är det väldigt stort och det tror jag är något som kommer från samhället. Det är en trend som är här.*

6.4.2 Utbildningens betydelse för estetik

I skolans värld finns det exempelvis inte alltid musiklärare eller danslärare. Med utgångspunkt i Charlies uttalande är bristen på lärares kompetens inom estetik ett hinder för användandet av estetiken i verksamheten. För att ett lärande ska bli medierat till barn krävs det att en person innehar kunskaper som de sedan, via verktyg som dans eller instrument, kan föra över till barnen. Då ämnesutbildade lärare saknas kan barn gå miste om kunskap och utveckling av språk.

Citat från Charlie; *vad jag förstår får inte förskollärarna så mycket utbildning. Det här med att barnen har hundra språk är inte alltid något som efterlevs i lärarutbildningar eller i samhället i stort. Charlies uttalande kan kopplas till att samhället styr hur stor plats estetiken får ta i förskolan. Konsekvensen kan bli att man inte värderar estetisk kunskap lika högt som den kunskap som finns i teoretiska ämnen. Charlie säger; ... man ser mer positivt på matematik och teknik. Förskollärarna går då miste om olika verktyg så som exempelvis musik för att mediera sin kunskap till barn.*

Problematiken kring bristen på det estetiska i utbildningen påpekar även Robin. *Det känns som att det försvinner mer och mer. Det ser man ju bara i lärarutbildningen. När jag läste och det var ju ändå inte så längesedan kunde man ju välja kurser inom estetik. Det var inte obligatoriskt. Citatet kan tolkas till att en utbildning är en medierande kunskap som förbereder studenter för att arbeta ute i verksamheten. Om kurserna med estetiskt lärande inte är obligatoriska kan detta medföra att många studenter redan i utbildningen går miste om hur de ska använda estetiska läroprocesser i förskolan. Redan under utbildningen är statusen på ämnet estetik tydligt. Citat från Robin; *I och med att det inte har en sådan hög status då så gör väl det att det inte prioriteras på samma sätt liksom...**

6.4.3 Möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik

Robin menar att det borde finnas en möjlighet att i utbildningen bli trygg med att uttrycka sig estetiskt. Exempelvis att få lära sig ett instrument i utbildningen. Robin beskriver; *... Sedan borde det även finnas möjlighet för alla att lära sig ett instrument. De flesta vill, men inte så många som vågar. Men får man med sig detta i utbildningen att man får chans att träna och testa sig fram så tror jag att man använder sig av det mer när man kommer ut sedan. Det är jätteviktigt att få möjlighet att öva.*

Kim menar att möjligheten att dela med sig av sina kunskaper och erfarenheter finns på en musikprofilerad förskola. Förskollärare med ett specifikt intresse för musik, får möjlighet att applicera sina kompetenser i verksamheten. Citat; *Jag får utveckla mitt intresse genom att exempelvis använda Ukulele med barnen*. Kim menar att mediering i form av kunskap kan ske till barnen via olika verktyg. Exempelvis genom att spela instrument och dela med sig av sin kunskap inom det musikaliska språket. I arbetssätt ingår det att ta till vara på varandras språk. Genom sitt arbetssätt kan de ta del av varandras kunskap, i de olika uttrycksätten som exempelvis musik, drama eller annan skapande verksamhet.

Robin anser att arbetet med musik och att kunna använda musiken som ett medierande verktyg kräver övning. Citat; *... Det är jätteviktigt att få möjlighet att öva*. En viktig aspekt för att kunna uttrycka sig genom musiken och för att vidarebefordra sin kunskap är att känna trygghet. Robin menar vidare att; *... De flesta vill, men det är inte så många som vågar...* Trygghet menar person tre kommer genom övning av exempelvis ett instrument. Detta med utgångspunkt i att många förskollärare är otrygga. Det blir dock problematiskt när det inte finns tillräckligt med tid för att öva under utbildningen. Robin talar om musiken som att den är kompetent i sig att lära barn, även om pedagogen inte tänker medvetet kring planerad aktivitet med musik. Citat; *Men att ha med estetiken även om man inte tänker medvetet på det är nog ändå positivt då man annars tappar alla de delar som exempelvis musiken lär ut*. Det kan skapa en trygghet i användandet av musik i verksamheten då musiken i sig är ett medierat verktyg som barn lär av.

Robin menar att estetiken kan ses som en ”kanal” för att nå andra ämnen. Citat; *... En estetisk läroprocess är ju även en del i sig, men jag ser det också som ett redskap. Vill vi jobba med matematik så tar man in det estetiska*. Estetiken kan utifrån detta uttalande ses som ett medierat verktyg för lära i ett annat ämne.

6.4.4 Sammanfattning

En av respondenterna benämner estetik som en ”kanal” till att nå ett lärande i andra ämnen. Trygghet kan möjliggöras genom att förskollärarna använder estetiken som ett medierat verktyg för att nå ett lärande i ett annat ämnesområde. Robin menar att förskolläraren även kan tillägna sig en trygghet till estetiken i stöd av andra ämnen. Synsättet på estetik som ett verktyg kan variera och kan ge olika betydelse för förskollärares trygghetskänsla till estetik. Att utbildningen har en avgörande roll i att studenter tillägnar sig trygghet i arbetet med estetik är respondenterna överens om. Förskollärare bör vara kritiska till sin egen relation till estetik. Detta för att kunna utveckla sin egen trygghet att använda estetiken som ett verktyg för att mötas i ett samspel med barn och andra vuxna. Synen på estetik som en lärande konstform i sig bör förskollärarna reflektera över för att kunna utveckla sitt eget arbete med estetik.

6.5 Lärande är deltagande i praxisgemenskap

Dysthe (2003) menar att lärande sker när en individ deltar i en aktivitet. Förutsättningen för att individen ska lära utav aktiviteten är att aktiviteten sker i en gemenskap. Om förskollärare ska kunna utveckla sina kompetenser så kan det ur detta perspektiv vara beroende av att de fysiskt ska befinna sig i en miljö, där de kan tillägna sig nya egenskaper i en gemenskap med andra individer.

6.5.1 Samhällets påverkansfaktorer på estetik

Citat från Robin; *Jag skulle vilja säga att den är ganska låg tyvärr. Skrämmande låg, det ser man ju bara i lärarutbildningen.* Robin menar att samhället värderar estetiken lägre än andra ämnen. Bim beskriver hur en inställning till det estetiska lärandet kan påverkas redan under utbildningen, då det där avgörs vilket lärande studenterna praktiskt får under lektionerna. Citat från Bim; *... när jag själv pluggade gick jag en estetik kurs. Då tyckte man ju att det var lite flummigt och sådär, det har ju den stämpeln.* Under Bims kurser i estetik spreds en inställning till estetik att lärande sker i en gemenskap. Detta kan leda till att studenterna inte känner sig motiverade till att tillägna sig kunskap om estetik. Detta synsätt på lärande bidrog till att olika gruppkonsultationer utanför förskollärarytbildningen påverkade varandra att ha en viss inställning till estetik. Synsättet på att lärande sker i en gemenskap kan förklara hur en negativ inställning till estetik kan existera.

6.5.2 Utbildningens betydelse för estetik

Robin menar att det krävs mer praktik inom användandet av estetik för att studenterna ska få möjlighet att lära genom att exempelvis spela ett instrument. Citat från Robin; *... De flesta vill, men inte så många vågar. Men får man med sig detta i utbildningen, att man får chans att träna och testa sig fram, så tror jag att man använder sig av det mer när man kommer ut sedan.* Utbildningen måste organiseras så att studenterna får möjlighet till att träna praktiskt med varandra innan de kommer ut i arbetslivet, det kan ge ett självförtroende hos förskollärarna i det pedagogiska utövandet av det estetiska. Vidare menar Robin; *... i det stora hela skulle man vilja ändra på väldigt mycket i utbildningen, exempelvis att ge mer tips och idéer på hur man kan använda musiken, hur man kan jobba. Man ser både på barnen och vuxna hur mycket musiken ger.* Att se att något händer ”konkret” innebär också att det sker något praktiskt. Robin anser att studenterna skulle behöva mer praxis för att ta med kunskapen ut i arbetslivet.

6.5.3 Möjligheter och hinder för kompetensutveckling inom estetik

Kim säger; *Eftersom detta är en musikprofil, har jag sökt hit eftersom jag är intresserad av musiken, så får jag utveckla mitt intresse här genom att exempelvis använda Ukulele med barnen ... Vi har rytminstrument som vi spelar och sjunger till och vi har även skapandeprocesser här.* Kim beskriver en av anledningarna till vald arbetsplats, intresset för musiken var avgörande. Genom arbetet med barnen och musiken kan förskollärares eget intresse och kunskap utvecklas genom att arbeta med musik praktiskt i en gemenskap.

Charlie menar att barn bör utsättas för olika situationer i vardagen där musiken ska inkluderas, detta för att barn ska skapa ett intresse och lära av musiken. Charlie beskriver; *... jag kan se när läroprocesserna pågår och stötta barnen i deras läroprocesser i stunden, men även planera efter barnens utveckling. Det finns stunder där barn kan umgås med musiken och skapa ett intresse för den.* Charlie beskriver vikten av att en pedagog ska finnas där för barnen och stötta dem under musiksituationer. Barn lär då de deltar i en praktisk situation, samtidigt som det praktiska äger rum i en gemenskap. Det leder till att barnen kan skapa en trygghet med hjälp av den stöttande pedagogen, så att de vågar uttrycka sig genom ett nytt språk. Citat från Charlie; *Dels att det finns en miljö som är tillåtande för musiken och det tänker jag är något som är viktigt för alla estetiska ämnen. Det ska finnas möjlighet att exempelvis dansa, hålla på med musik, få skapa i de olika konstformerna.*

Robin menar att barn endast kan lära musik och utvecklas genom musiken, om de får möjlighet att använda musiken i en gemenskap i vardagen. Robin beskriver; *Jag brukar ställa fram lite olika instrument som bas, synt och elgitarr. Detta för att barnen ska få upp ögonen för de olika sätten att möta musiken, att känna och testa alla instrument.* Robin menar att lärande är beroende av lust, utan lust skapas inget intresse och då utvecklas inget ytterligare språk. I förskolans värld handlar det om att erbjuda så mycket som möjligt just för att skapa lust och intresse hos barnen. Alla ska få en möjlighet.

6.5.4 Sammanfattning

Samhällets syn på estetik kan påverka studenter i deras inställning till estetik. Respondenterna är överens om att estetik har en lägre status i samhället än exempelvis teoretiska ämnen. Den negativa inställningen kan begränsa möjligheterna för studenter att tillägna sig en trygghet inom estetik. Det är enligt respondenterna viktigt att barn får integreras i praktiska situationer i förskolan. Det leder till ett estetiskt lärande. Slutsatsen är att förskolor som har en inriktning mot estetiska läroprocesser även kan ge fler möjligheter för barn att lära i en praxisgemenskap inom estetikämnet.

7 Diskussion

Nedan motiveras och problematiseras metodvalet utifrån studiens syfte - att synliggöra påverkansfaktorer som några förskollärare med ett eget intresse för estetiska läroprocesser beskriver och problematisera dem i relation till sitt arbetssätt och till barns lärande. Detta kommer att diskuteras i relation till val av analysverktyg. I resultatdiskussionen kommer syftet med studien att beskrivas och problematiseras utifrån Dysthes (2003) perspektiv på lärandeteori.

7.1 Metoddiskussion

Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) menar att forskare ska reflektera över val av metod innan påbörjad datainsamling. Vidare menar de att ett tydligt och avgränsat syfte ska genomsyra hela processen. Därför bör detta syfte formuleras tidigt i processen. De menar vidare att en kvalitativ metod främjar en studie där en djupare beskrivning av kunskap hos individer eftersträvas. En kvalitativ studie har som syfte att skapa mening och tolka en individs upplevelser. Med utgångspunkt i detta ges möjlighet till att anta en annan persons perspektiv, vilket även kan problematiseras enligt Johansson (2003). Hon menar att en förskollärare ständigt ska inneha en medvetenhet om att tolkningar av en annan individ är influerade av tidigare erfarenheter. Erfarenheter är något som gynnar en individs identitetsprocess och det är genom dessa erfarenheter som man kan tolka sin omvärld.

Valet att använda en kvalitativ metod i studien fastställdes efter studiens syfte och kunde synliggöras genom denna metod. Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) används en kvalitativ metod för att kunna belysa mönster som kan analyseras. Val av verktyg inom den kvalitativa metoden, för att nå en djupare förståelse för förskollärarens perspektiv är semistrukturerade intervjuer. Intervjuer kan enligt Eriksson- Zetterquist och Ahrne (2011) inneha olika former beroende på vilken strukturering samtalen ska ha. Att använda en semistrukturerad intervju är enligt Eriksson- Zetterquist och Ahrne en intervju som har upplägget att intervjuaren kan ställa frågor som inte har en fast ordningsföljd. Det som blir relevant är att alla respondenter får samma frågor eftersom att studien eftersträvar ett bredare perspektiv.

Att använda denna form av intervju ger även möjlighet till förklaring av frågan och eventuella följdfrågor. Det är även ett verktyg för att studiens syfte ska kunna uppnås. Att synliggöra påverkansfaktorer som några forskollärare med ett eget intresse för estetiska läroprocesser beskriver och problematiserar i relation till sitt arbetssätt och till barns lärande.

Studiens process har varit både progressiv och regressiv. I början av processen när ett syfte formulerades, fann författarna det svårt att formulera ett avgränsat syfte. Detta gjorde att studiens innehåll i början inte fick en tydlig målsättning. Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) är ett avgränsat syfte viktigt då detta sedan ska genomsyra arbetet. I samband med handledning och en föreläsning av bild och formläraren Mats Andersson, kunde ett specifikt syfte formuleras. Författarna har lagt upp en ungefärlig planering över studiens struktur vilket underlättade då processen blev mer organiserad och studien följde författarnas tidsplan.

Resultatdelen är analyserad med en strävan efter att få uppnå ett, till viss del, objektivet resultat. Enligt Eriksson- Zetterquist och Ahrne (2011) är inte ett fullständigt objektivet resultat möjligt att uppnå genom semistrukturerade intervjuer då en forskares erfarenheter alltid speglar tolkningarna som sker i analysen. Därför är båda författarnas tolkningar styrande över det resultat som presenteras. Andra överväganden som bör göras innan en intervju inleds är enligt Patel och Davidson (1994) vilka frågor som ska ställas. De menar vidare att eftersom intervjun är strukturerad i en semistrukturerad form ger detta vissa möjligheter och begränsningar. Att exempelvis använda en ostrukturerad intervju skulle kunna leda till att intervjuerna inte fokuserar på studiens syfte. Andra överväganden bör även göras, så som att intervjun är kopplad till respondenternas delaktighet i intervjun. Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) används en kvalitativ metod när en djupare förståelse ska nås av en problemformulering och det är forskarens ansvar att denna nås. Forskaren ska upprätta ett samspel som främjar intervjun. Att exempelvis visa intresse och lyssna på respondentens uttalanden. Enligt Eriksson Barajas m.fl. sker en redovisning av studiens datainsamling och bearbetning enligt en kvalitativ metod, inte enligt statistik eller numeriska värden. Forskaren ska istället finnas delaktig i resultatet genom att datainsamlingen har analyserats efter ett teoretiskt analysverktyg, i studiens fall har författarna analyserat insamlad data utifrån det sociokulturella inlärningsperspektivet.

För att redovisa analysen av insamlad data valdes ett resultat i form av en löpande text som även delades upp i underrubriker för att underlätta för läsaren. Det möjliggör även för läsaren att se författarnas roller och tolkningar utifrån respondenterna uttalande. Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengströms (2013) ska en kvalitativ studies resultat uppfyllas av forskarnas sätt att framställa insamlad data med analysverktyg samt forskarens egna tolkningar. En forskare ska se sig själv som en påverkansfaktor i datainsamlingen. Valet av det valda analysverktyget i studien framskred under transkriptionen av intervjuerna. Under intervjuerna framkom det inte med samma tydlighet vilket teoretiskt perspektiv som skulle bli relevant. Författarna hade medvetet inte valt analysverktyg innan intervjuerna gjordes, då enligt Eriksson Barajas m.fl. en forskare inte helt ska kunna förutse resultatet. Vikten av att analysverktyget och metoden är sammanhängande övervägdes, därför gjordes valet av analysverktyg vid transkribering. Under processen har författarna haft en strävan att undersöka studiens syfte. Enligt Eriksson Barajas m.fl. ska författarna arbeta med inställningen att inte nedvärdera tidigare forskning inom syftets ämnesområde utan istället se det som en fördel att få möjlighet att tillägna sig ett nytt perspektiv. Författarna hade i början av processen inte mycket kunskap kring studiens syfte. Därför var författarnas inställning på att undersöka och att själva tillägna sig en bredare förståelse samt en djupare kunskap.

7.2 Resultatdiskussion

Enligt Dysthe (2003) är lärande beroende av ett samspel mellan individer. Respondenterna är överens om att en viktig påverkansfaktor till att de inte får vidareutveckla sina intresseområden inom estetik, beror på tidsbrist. De menar vidare att de ramar som samhället har satt upp för hur förskolans arbete organiseras påverkar det faktum att tidsbristen inte kan lösas på en lokal nivå.

7.2.1 Samhället och estetik

Enligt studiens respondenter finns det olika värderingar på estetik i samhället. De menar att det finns brister i utbildningen inom estetiska läroprocesser, då studenterna inte får tillägna sig tillräckligt med kunskap i estetiska uttrycksformer. Detta kan enligt respondenterna leda till rädsla för att använda estetik i verksamheten. Paulson (1996) menar att barn såväl som vuxna ska tillägna sig estetiska värderingar så att de kan avgöra den estetiska kvaliteten. Paulson menar att det finns ”mindre bra” respektive ”bra” kvaliteter i de estetiska läroprocesserna. Slutsatsen av respondenternas uttalanden och Paulsen kan vara att estetik kan generaliseras utifrån individens erfarenheter av estetik. I Skolverket (2010) framkommer det att förskolan i en samverkan med föräldrarna ska ansvara för fostran av varje barn. Värderingar ska tydliggöras för barn i den dagliga verksamheten. Respondenterna uttalar sig om att styrdokument visar vilka normer och värden som ska förmedlas till barnen i förskolan. Det kan kopplas till Lindgrens (2006) analys av en diskurs mellan lärare och skolledare. Diskursen framställer samhället som en stor påverkansfaktor på vilka medborgare förskolan ska fostra. Hon skriver om ”goda” medborgare som ska inneha vissa kompetenser i samhället som förskolläraren ska förmedla. Denna bild av samhället som styrande, överensstämmer med respondenterna i studiens uttalande. Även Paulsen (1996) menar att förskolan har en fostrande roll. Hon menar att estetik kan inneha en fostrande påverkan. Respondenterna kan tolkas till att mena att estetik ur ett samhällsligt perspektiv, möjliggör kompetenser som exempelvis att utveckla socialitet, flexibilitet och medmänsklighet. Detta är kompetenser som respondenterna uttalar vara viktiga för en individ att ha. Därför bör estetik värderas högre i samhället. Lindgren (2006) tar dock upp hur de estetiska läroprocesserna begränsas då teoretiska ämnen värderas högre. Alla respondenterna uttalar sig om vikten av att arbeta för att estetikens värde ska höjas i både skola och samhälle. Respondenterna menar att de försöker motverka estetikens låga status, genom ett varierat arbetssätt, där estetiska uttrycksformer finns i den dagliga verksamheten. De pratar om olika arbetssätt med estetik, både som en lärandeform i sig och som en ”kanal” för att nå ett lärande i ett annat ämne. Marner och Örtengren (2003) skriver att estetik kan vara ett medierat verktyg för att nå ett annat lärande. Respondenterna talar om musiken som verktyg för att öppna kommunikation mellan dem och barnen. Slutsatsen av det här synsättet kan vara att estetiken fungerar som ett verktyg i andra ämnen och för att höja estetikens värde skulle flera behöva upptäcka detta. Det är dock viktigt att se att estetiska ämnen även har ett värde i sig.

Estetikens låga status i samhället gör att den kan sorteras bort i skolans verksamhet. I Lindgrens (2011) diskursanalys beskrivs hur estetiken legitimeras på grund av att den ses som ett ”roligare” ämne och det medför att barnen orkar med resterande ämnen. Även Wiklund (2009) skriver detta och kallar de estetiska ämnena för ”smörjämnen” där elever kan få slappna av och ha roligt för att orka med resterande ”tuffare” eller ”svårare” ämnen.

Lindgrens (2006) diskursperspektiv på de teoretiska ämnenas legitimitet i samhället, är att det har sin grund i ett mer traditionellt perspektiv. Hon förklarar det som att de teoretiska ämnena kan ses som viktigare för barns lärande och utveckling medan estetiken inte har en lika självklar roll. Att teoretiska ämnen kan ses som viktigare för barns lärande och utveckling menar respondenten Bim kan bero på en individs estetiska inställning. Bim menar vidare att okunskap kan vara en bidragande faktor. Detta kan ur ett perspektiv på att lärande är distribuerat ge en konsekvens av att en negativ inställning till estetik (Dysthes, 2003).

Respondenterna kan tolkas mena att inte alla förskollärare tycker att estetik gynnar inläringen av teoretiska ämnen. Citat från bild och formläraren vid Höskolan i Borås M. Andersson (personlig kommunikation, 20 november 2014) *"Vad jag själv har för norm och värdering, styr mitt arbete"*. Citatet kan tolkas till att förskollärarens arbetssätt kan skilja sig åt då förskollärare gör olika tolkningar av styrdokumentens grundläggande värderingar som bygger på deras tidigare erfarenheter. Enligt Saar (2005) ställs individer inför olika kulturer som påverkar deras identitetsutveckling. En individ kan ingå i många olika kulturer som skapas i olika kontexter. Wiklund (2009) skriver att dessa kulturer exempelvis kan medieras via media och internet. Även läroplanen för förskolan ger riktlinjer åt förskollärarna vilka värderingar som verksamhetens ska genomsyras av. Skolverket (2010) menar att förskollärarna ska utforma en verksamhet som präglas av vad Skolverket anser är "bra" normer och värden. Slutsatsen blir att den estetiska verksamheten varierar på grund av förskollärares olika inställningar till estetik. De olika inställningarna som medieras mellan förskollärarna kan då lägga grund för hur stor plats estetiken får ta i verksamheten.

7.2.2 Utbildning och estetik

Respondenterna menar att okunskap och rädsla är anledningen till att de estetiska läroprocesserna inte integreras mer i verksamheten. Det beror på en negativ inställning till estetik, enligt Boberg och Höglund (2014). Detta kan efter respondenternas uttalanden, medföra att studenterna inte får möjlighet att lära i en fysisk och social kontext av estetik då, efter vad Wiklund (2009) påstår, media har en medierande effekt. Sprider media denna inställning till lärarutbildningen kan det göra att estetikens kurser minskar. Kan då den negativa inställningen som enligt respondenterna grundas i en rädsla i sin tur bero på en okunskap om ämnet? Det kan vara en didaktisk konsekvens av en negativ inställning till estetik. En slutsats av Boberg och Höglunds (2014) och respondenternas resonemang kan vara att utbildningen måste ändras så att förskollärare får mer erfarenhet av de estetiska läroprocesserna innan de kommer ut i verksamheten. Respondenten Charlie menar att ett hinder är att utbildningen för förskollärare inte fokuserar mer på estetiska läroprocesser. Blivande förskollärare får inte den erfarenhet och därmed trygghet som krävs för att de sedan ska mediera sin kunskap när de kommer ut i verksamheten.

Lindgren (2006) tar i sin diskursanalys upp några lärares perspektiv på hur okunskap inom estetik kan se som en fördel snarare än något negativt. I diskursen framkommer det att det lärande barn tillägnar sig inom estetiken inte är lika svårt som i teoretiska ämnen. Där av behöver inte barnen samma stöd från lärarna. Kan detta då leda till att lärarna inte känner lika hög press på sig att inneha en estetisk kunskap? Lärarnas perspektiv i diskursen är att den pedagogiska kunskapen kompenserar den estetiska okunskapen. För att koppla till förskolans verksamhet kan en följdfråga bli huruvida förskollärare identifierar sig som estetiskt utbildade eller inte. Detta kan avgöra vilken inställning de har till att utveckla sitt estetiska lärande.

För att förhindra synsättet på kunskapen estetiken ger samt synliggöra vikten av ett lärande i och genom estetik, kan exempelvis en tydligare koppling mellan praktik och verklighet göras. Detta skriver Marner och Örtengren (2003) om och kan tolkas mena att skolan ska bli tydligare i kopplingen mellan estetikens betydelse för samhällets funktion.

7.2.3 Möjligheter och hinder till kompetensutveckling

Respondenten Bim indikerade på att ett hinder för förskollärares arbete med estetiska läroprocesser styrs av olika trender inom förskolan, som är beroende av samhällets utveckling. Lindgren (2006) tolkar Foucaults maktperspektiv på hur makten i samhället har en normaliserande effekt. Denna normalisering kan liknas vid en trend. En normalisering kan utifrån ett sociokulturellt perspektiv ses som individers påverkan på varandra och det resultat som ett beteendemönster skapar kan bli normen. Synen på ett samhälle utifrån ett sociokulturellt perspektiv kan beskrivas som de kulturer som människor tillsammans skapar. Enigt Dysthe (2003), som gör en tolkning på Vygotskijs inlärningsteori, sker lärande i en samverkan med andra individer. Reggio Emilia som Bim menar är en pedagogisk trend inom förskolan, kan påverkas av pedagogers olika tolkningar som i sin tur kan påverka det kulturella klimatet i förskolan. Denna kultur ligger till grund för det arbetssätt som förskollärarna utvecklar i verksamheten. Boberg och Högberg (2014) skriver att alla lärare är medvetna om att de befinner sig i en kulturell kontext, där estetiska värderingar kan påverka estetikens utveckling i samhället. Exempelvis finns det generella estetiska värderingar hos medborgarna.

Boberg och Högberg skriver vidare att om en utveckling i skolan av de estetiska läroprocesserna ska bli möjlig, krävs att det finns en acceptans, där lärare vågar göra ”fel”. Motsatsen till ”fel” kan då tolkas vara ”rätt”. Boberg och Högberg (2014) lägger då en egen estetisk värdering i vad som är ”rätt” och ”fel”. Wallerstedt (2010) menar att en individ lär genom att erfara och enligt respondenterna är det viktigt att ha en tillåtande miljö för att våga göra fel så att de kan utveckla sina intresseområden.

Tolkningen av Boberg och Högbergs (2014) perspektiv på att lärares medvetenhet kan bli att lärare är medvetna om att de styrs av trender som avgör deras arbetssätt. Problematiken enligt Boberg och Högberg (2014) är att det finns en rädsla bland lärare att utveckla sina kompetenser inom estetik. De skriver om studenters respekt mot det ”vackra” estetiska som ett hinder till att våga använda estetiska läroprocesser. Respondenten Robin är medveten om att en rädsla kan existera hos förskollärare för att använda de estetiska läroprocesserna. Trots denna medvetenhet medför inte alltid det en progression, då riktlinjerna i samhället motarbetar personerna. Enligt Boberg och Högberg (2014) vågar inte förskollärare övervinna sin rädsla för estetik och göra ”fel” då det ofta saknas en tillåtande miljö på förskolor och under utbildningen. Om förskollärare i arbetet med estetik gör ”fel” kan det då enligt Boberg och Högberg (2014) troligtvis leda till att förskollärare utesluts ur en gemenskap. Detta utifrån ett perspektiv på att individer är beroende av den sociala gemenskapen för att nå ett välmående och kunna bli den ”goda” medborgare, som Lindgrens (2006) analysdiskurs menar att samhället eftersträvar. Ett uteslutande av denna förskollärare kan innebära att personen inte känner en social delaktighet i sin omgivning. Det stämmer överens med Dysthes (2003) perspektiv på att lärande sker genom en mediering och då kan även en tolkning göras om att samhället har en medierande effekt på sina medborgare.

Samhället använder olika verktyg för att lära eller styra sina medborgare till att följa riktlinjerna. Dessa riktlinjer kan överensstämma med de trender som finns inom skolans arbetssätt. I dessa trender synliggörs även olika kulturer. Slutsatsen av detta dilemma blir att de estetiska läroprocessernas existens och utvecklande i förskolan är problematisk, då problemet styrs av olika aktörer i samhället. Enligt Lindgrens (2006) diskursanalys är skolan och förskolan i behov av en minskad statlig styrning och att beslut hur arbetssätt ska utformas tas ner på en lokal nivå. Detta kan ge möjligheter för de människor som skapar andra kulturer och trender och möjliggöra ett mer progressivt estetiskt arbetssätt i förskolan.

7.3 Didaktiska implikationer

När barn avslutar de obligatoriska skolåren ställs de inför ett beslut som kan påverka deras framtid. Barn eller då unga vuxna ska välja en karriär som kan påverka deras livssituation. Om de estetiska läroprocesserna styrs av förskollärares tolkningar på styrdokument, kan det leda till att barn går miste om vissa kompetenser och därmed inte har den valfriheten de borde ha i exempelvis att välja yrke.

Enligt Skolverket (2010) har förskolläraren ett stort ansvar för barns lärande och utveckling. Det innefattar förskollärarens handlingar i verksamheten och att de tillsammans med barn, påverkar barnen didaktiskt. Att estetiska läroprocesser ska integreras i barns vardag framkommer tydligt i läroplanen. Ett av Skolverkets (2010) strävandemål är att barn ska få möjlighet till en inbjudande miljö, där de kan utveckla sin förmåga att uttrycka sig genom estetisk. Paulsen (1996) menar att estetikens fostrande roll medför att barn får tillägna sig kompetenser som kreativitet och en känslighet som gör att individen kan ge uttryck för sina känslor och tankar. Hon menar vidare att varje individ även har ett estetiskt behov. Om inte barn får detta behov tillfredsställt, kan det leda till att barn inte får möjlighet att utveckla en förmåga att delge sina tankar och känslor. Konsekvensen av att estetiska läroprocesser uteblir skriver Qvarsell (2012) kan leda till att barn berövas en uttrycksmöjlighet. Får barn inte möjlighet att hitta ett sätt att uttrycka sig på, kan detta begränsa deras identitetsutveckling. Detta överensstämmer även med det respondenten Charlie uttalar sig om, musiken ger barn ett språk som gör att de kan lära i ett samspel med andra. Charlie menar även att språket som barn tillägnar sig genom musiken öppnar för fler sätt än det verbala att uttrycka sig. Charlie framhäver vikten av att förskolan ska stödja barnen i deras utforskande av de olika alternativa uttrycksmöjligheterna. Detta argument för estetikens existens i förskolan stärker även Drotner (1999) och pekar på vikten av att barn får uttrycka sig genom estetik då barn kan kanalisera sina identiteter genom den.

Ur ett sociokulturellt perspektiv sker lärande i samspel. Slutsatsen kan dras till att barns lärande styrs av förskollärarens roll som förebild för barnen (Vygotskij, 1995). Detta menar även Dysthe (2003) då hennes tolkning på inläring ur ett sociokulturellt perspektiv är att barn lär i den fysiska och sociala kontext de befinner sig i. Utifrån detta synsätt kan förskollärares påverkan på barns identitetsutveckling förstås. Förskollärarna påverkar barnen genom den lärandemiljö de erbjuder barnen, barn får därför olika chanser till lärande beroende på vilken miljö de befinner sig i. Förskolans styrdokument utformar mål, exempelvis att förskolan i samverkan med föräldrar ska vara fostrande för barn. Enligt Lindgren (2006) bygger barn upp ett förtroende som ger förskolläraren makt att påverka barnen i deras identitetsutveckling. Lindgren (2011) menar vidare att då samhället delegerar ett stort ansvar till förskollärarna att utveckla ”goda” medborgare ges en makt till dem att styra barns identitetsutveckling. Aspekter som vilka kontexter vi befinner oss i och vilka förutsättningar vi får i dessa avgör vilket lärande som utvecklas.

Enligt Lindgren (2011) fostras barn efter olika ”för- givet- taganden” som de får höra från personer i sin omvärld. När hon tar upp begreppet ”goda” medborgare kan detta problematiseras som varför barn ska tillägna sig kompetenser som gör dem till ”goda”. Vem är fostran till för? Är det för barnen, föräldrarna eller för samhället? Kan detta medföra didaktiska konsekvenser av hur mycket estetik barn får möta i sin vardag. Skolverket (2010) skriver att all verksamhet ska ge ett lustfyllt lärande för barn. Slutsatsen blir att estetiken ger ett lustfyllt lärande och att barn genom estetiken kan tillägna sig de kompetenser som ”goda” medborgare ska inneha. De teoretiska ämnena värderas högre enligt Lindgren (2006) och legitimeras med mer värde än de estetiska. Slutsatsen av detta kan vara att estetiken borde få en mer självklar plats i såväl förskola som samhälle, då styrdokumentet grundas på egenskaper som estetiken framhåller hos en individ.

Genom att använda estetiken som ämne för att barn ska tillägna sig lust för att lära kan detta arbetssätt med estetiska läroprocesser ses som en ”kanal” för att barn ska tillägna sig ett lustfyllt lärande i resterande ämnen i förskolan. Detta är alla respondenterna i studien överens om. Estetiken kan användas på olika sätt med olika slutmål. Respondenterna uttrycker det som att de estetiska läroprocesserna kan användas som en kanal för att nå ett lärande i de andra ämnena. Lindstrand och Selander (2009) menar att estetiken antingen kan användas som en process med andra ämnen som exempelvis matematiken, eller så är syftet med användandet av estetiken att lära av konstämnet i sig. Förskolläraren Kim uttalar sig om att det ena arbetssättet inte behöver utesluta det andra. Kim menar att ett barn kan tillägna sig flera kunskaper i en lärandesituation. Barn kan alltså både lära av estetiken i sig och i ett ämne där estetiken används som ett redskap för att nå ett lärande. Lindstrand och Selander (2009) menar dock att en risk med detta synsätt, kan vara att förskollärare som innehar ett intresse för estetiska läroprocesser inte ser vikten av att lära av estetiken i sig. Slutsatsen kan leda till det Bim uttalar sig om, att inställningen till estetiska ämnen har en påverkan på barns lärande. Om inte förskolläraren eller förskolechefen har intresse för estetik kan detta då hindra kompetensutveckling och i förlängning begränsa barns uttrycksmöjligheter. Detta leder enligt M. Andersson (personlig kommunikation, 20 november 2014) till att barn får olika förutsättningar och därmed olika ryggsäckar med kunskap som de kan använda sig av i samhället. Vidare menar han att det arbetssätt som förskolläraren applicerar i verksamheten kan styra barn i vilket de begränsas eller bejakas i den estetiska läroprocessen. Samhället har alltså en styrande del i barns utveckling genom styrdokument, men det är inte alltid barn följer den vägen som var samhällets avsikt.

8 Slutsats

I förskolan ska barn enligt Skolverket (2010) få tillägna sig olika uttrycksmöjligheter. Barn ska få möjlighet att involveras i olika estetiska läroprocesser. Ansvaret för att barn ska få utvecklas samt lära i och genom estetiska läroprocesser ligger, enligt Skolverket, hos förskolläraren. Om samhället styr utbildningen så att vissa kurser får ta mer plats än andra kan även en förskollärares kunskapsområde påverkas och det kan leda till att barns identitetsutveckling begränsas då de kan berövas uttrycksmöjligheter. När förskollärare kommer ut i verksamheten möter de både hinder och möjligheter i sitt estetiska arbetssätt. Respondenterna menar att estetisk inställning, okunskap, rädsla för estetik, utbildningens utformande samt organisatoriska hinder så som tidsbrist är de påverkansfaktorer som minskar användandet av estetik i förskolan. Respondenterna menar vidare att alla dessa hinder inte påverkar deras arbetssätt då de har en tillåtande miljö för provande av estetik samt tillgång till en musikpedagog som kan vidareutveckla deras kunskaper inom estetik.

Syftet med denna studie är att synliggöra påverkansfaktorer som några förskollärare med ett eget intresse för estetiska läroprocesser beskriver och problematisera dem i relation till sitt arbetssätt och till barns lärande. I studien har författarna belyst några av de påverkansfaktorer som kan påverka estetikens användande i förskolan. Utifrån ett perspektiv på att lärande sker i samspel påverkas respondenternas vidareutveckling av intresseområden. Slutsatsen av studiens syfte är att det finns påverkansfaktorer som styr mer eller mindre. Förskollärare får riktlinjer i vad deras arbete ska innehålla. Dock är dessa riktlinjer tolkningsbara vilket kan leda till att barn får olika möjligheter till lärande beroende på hur förskollärarna tolkar riktlinjerna. Även om förskollärare får riktlinjer i vad innehållet i deras arbetssätt ska vara, är det den estetiska inställningen som i grunden är avgörande för att om de ska kunna vidareutveckla sina kunskaper inom sitt intresseområde. Om inställningen ska kunna förändras hos förskollärare bör utbildningen förändras. Enligt respondenterna ska studenterna inspireras till att använda estetiska uttryckssätt, därför bör utbildningen innehålla mer konkreta praktiska aktiviteter som även bidrar till att förskollärarnas trygghetskänsla ökar. Utbildningen ska även bidra till att skapa en kreativitet och en självständighet inom estetik för förskolläraren.

8.1 Förslag på fortsatt forskning

För att höja estetikens värde i förskola samt skola, skulle en kartläggning kunna göras av de förskolor som redan finns och som använder sig av estetiska uttryckssätt på ett mer genomtänkt sätt. Om inte studenterna på förskolläraryrket får kännedom om hur olika förskolor använder estetik i verksamheten, kan det bli svårt för de nyexaminerade förskollärarna att känna sig trygga i värderingen att estetiska uttryckssätt kan vara avgörande för barns identitetsutveckling. En fortsättning på denna studie skulle kunna vara att besöka flera förskolor som har en estetisk inriktning och mer systematiskt undersöka deras verksamhet. Detta kan förstärka kunskapen hos såväl studenter samt redan verksamma förskollärare, om vilka olika arbetssätt det finns inom estetiskt inriktade förskolor. Det kan även vara intressant och givande att fortsätta studien på förskolor som inte har en estetisk inriktning. Detta för att se hur förskollärare som inte arbetar på en förskola med inriktning mot estetik resonerar kring denna studies ämne.

9 Referenslista

- Björndal, C. (2005). *Det värderande ögat*. Stockholm: Liber.
- Dahlin- Ivanoff, S. (2011). Fokusgruppsdiskussioner. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 71-82). Malmö: Liber.
- Drotner, K. (1999). *At skabe sig selv* andra upplagan. Köpenhamn: Gyldendal.
- Dysthe, O. (2003). Sociokulturella teoriperspektiv på kunskap och lärande. I O. Dysthe (Red.), *Dialog, samspel och lärande* (s. 31-74). Lund: Studentlitteratur AB.
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 36-57). Malmö: Liber
- Gordon, K. (1909). *Aesthetics*. New York: Henry Holt and company.
- Johansson, E. (2003). *Att närma sig barn perspektiv. Pedagogisk forskning i Sverige*. (Nummer 1-2, s. 42-57).
- Lindgren, M. (2011). Normalitet och kunskapsideal i skolans estetiska verksamhet. I F. Lindstrand & S. Selander (Red.), *Estetiska läroprocesser* (s. 175-192). Lund: Studentlitteratur AB.
- Lindgren, M. (2006). *Att skapa ordning för det estetiska i skolan - diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare*. Göteborg: Länstryckeriet.
- Lindstrand, F., & Selander, S. (2009) Estetik i lärande. I F. Lindstrand & S. Selander (Red.), *Estetiska läroprocesser*. (s. 122-126). Lund: Studentlitteratur AB.
- Marner, A., & Örtegren, H. (2003). *En kulturskola för alla – estetiska ämnen och läroprocesser i ett medieneutralt perspektiv*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Patel, R., & Davidson, B. (1994). *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Paulsen, B. (1996). *Estetik i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Qvarsell, B. (2012) Kultur och estetik i pedagogiken- Skapande kunskapsbildning och gemenskap bland barn. I A. Klerfelt & B. Qvarsell (Red.), *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken* (s. 61-76). Polen: Dimograf.
- Saar, T., (2005). *Konstens metoder och skolans träningslogik*. Karlstad: Universitetstryckeriet.
- Skolverket., (2010). *Läroplan för förskolan. Lpfö 98. Reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes.

Starrin, B., & Renck, B. (1996) Den kvalitativa intervjun. I P. Svensson & B. Starrin (Red.), *Kvalitativa studier i teori och praktik* (s. 52-78). Lund: Studentlitteratur AB.

Svensson, P. (1996) Förståelse, trovärdighet eller validitet? I P. Svensson & B. Starrin (Red.), *Kvalitativa studier i teori och praktik*. (s. 209-227). Lund: Studentlitteratur AB

Svensson, P., & Ahrne, G. (1996). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 19-33) Malmö: Liber

Vygotskij, L. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos AB.

Wallerstedt, C. (2010). *Att peka ut de osynliga i rörelse*. Göteborg: Intellecta infolog AB.

Wiklund, U. (2009). *När kulturen knackar på skolans dörr*. Sveriges Utbildningsradio AB.

9.1 Elektroniska källor

Boberg, K., & Högberg, A. (2014). Estetiska läroprocesser i skola och lärarutbildning. I A. Burman (Red.), *Konst och lärande- essäer om estetiska läroprocesser* (s. 75-91). Elanders: Stockholm hämtad 2014- 11-27 från: <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:718031/FULLTEXT01.pdf>

Burman, A. (2014). Det estetiska, kunskapen och lärandet. I A. Burman (Red.), *Konst och lärande- essäer om estetiska läroprocesser* (s. 7-28). Elanders: Stockholm hämtad 2014- 11-27 från: <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:718031/FULLTEXT01.pdf>

Vetenskapsrådet (2011). *Forskningsetiska principer inom humanistiska- samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.vr.se>

10 Bilagor

Nedan finns de ställda intervjufrågor samt följdfrågor som ligger till grund för studiens resultat, diskussion och slutsats.

- Hur länge har du arbetat här?
- Hur längesedan var det som du tog examen?
- Har du läst några enskilda kurser sedan dess?
  - Vad har innehållet i så fall på de kurserna varit?
- Kan du berätta för oss vad begreppet estetiska läroprocesser betyder för dig?
- Hur skulle du beskriva ert arbetssätt med att medvetet arbeta kring de estetiska läroprocesserna i er dagliga verksamhet?
- Vilket *delämne* inom estetisk anser du att ni lägger mest fokus på i ert arbete?
- Hur anser du att dina intressen och kompetensområden tas tillvara i verksamheten?
- Vad erbjuder din arbetsplats för möjligheter för att dina intressen och kompetensområden ska utvecklas?
- Hur finns det möjlighet till kompetensutveckling inom ditt intresseområde?
- Kan du beskriva din syn på vilka hinder som kan göra att du begränsas i din kompetensutveckling/ditt intresseområde?
- Om du hade fått möjlighet till att förändra något i verksamheten så att du kan utveckla ditt intresseområde, vad hade då det varit? (miljö, tid, material)
- Tror du att det finns någon påverkan utifrån samhället som styr dina chanser till att vidareutveckla dina kunskaper?
  - Kan du berätta om dina tankar kring vad du tror kan påverka just ditt arbete inom användandet av estetik i verksamheten?
- Tror du att de estetiska ämnena i dagens samhälle har låg eller hög status jämfört med övriga mer teoretiska ämnen?
  - Hur tänker du kring hur detta kan påverka ditt arbetssätt?
- Tror du att dagens samhälle kräver vissa kompetenser hos en person för att denna skall kunna lyckas i samhället? (karriär, bostad)
- Vilka konsekvenser tror du att ett omedvetet arbetssätt med estetiska läroprocesser i verksamheten kan leda till?
- (Vad anser du att barn lär sig och utvecklar med ett estetiskt arbetssätt?)
- (Får barnen vara med och påverka ert arbete med estetiska läroprocesser?)